

НУБІП України

НУБІП України

МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

10.11 – МР.

АБАКУМОВА БОГДАНА ВОЛОДИМИРОВИЧА

2022 р.

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ

Факкультет (ННІ) _____ Гуманітарно-педагогічний _____

УДК _____

ПОГОДЖЕНО

Декан факультету (Директор ННІ)
Гуманітарно-педагогічного
(назва факультету (ННІ))

ДОПУСКАЄТЬСЯ ДО ЗАХИСТУ

Завідувач кафедри
Романо-германських мов і перекладу
(назва кафедри)

_____
(підпис) (ПІБ)
“ ” _____ 20__ р.

_____
(підпис) (ПІБ)
“ ” _____ 20__ р.

МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

на тему: Переклад лінгвокультурних та соціокультурних лакун засобами
компенсації В тексті

Спеціальність _____ 035 – Філологія _____
(код і назва)

Освітня програма _____ 035.04 – германські мови та літератури (переклад
включно)

Орієнтація освітньої програми _____ Освітньо-
професійна _____
(назва)
(освітньо-професійна або освітньо-наукова)

Гарант освітньої програми

_____
(науковий ступінь та вчене звання) (підпис) (ПІБ)
Керівник магістерської кваліфікаційної роботи
Доктор філологічних наук, професор _____ Ніколюва В. Г.
(науковий ступінь та вчене звання) (підпис) (ПІБ)

Виконав _____

Абакумов Б. В.
(ПІБ студента)

КИЇВ – 2022

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ

Факкультет (НЦ) _____

НУБІП України

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри _____

_____ (науковий ступінь, вчене звання) (підпис) (ПБ)
" " 20 року

НУБІП України

ЗАВДАННЯ

ДО ВИКОНАННЯ МАГІСТЕРСЬКОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТУ

_____ (прізвище, ім'я по батькові)

Спеціальність _____

Освітня програма _____ (код і назва)

_____ (назва)

Орієнтація освітньої програми _____
(освітньо-професійна або освітньо-наукова)

Тема магістерської кваліфікаційної роботи _____

_____

затверджена наказом ректора НУБіП України від " " 20 р. №

Термін подання завершеної роботи на кафедру _____
(рік, місяць, число)

Вихідні дані до магістерської кваліфікаційної роботи _____

НУБІП України

Перелік питань, що підлягають дослідженню:

1. _____
2. _____
3. _____

Перелік графічного матеріалу (за потреби) _____

_____

Дата видачі завдання " " 20 р.

НУБІП України

Керівник магістерської кваліфікаційної роботи
(підпис) _____ (прізвище та ініціали)

Завдання прийняв до виконання
(підпис) _____ (прізвище та ініціали студента)

НУБІП України

РЕФЕРАТ

НУБІП України

Абакумов Б. В. Переклад лінгвокультурних та соціокультурних лакун засобами компенсації в тексті. Керівник: доктор філологічних наук, професор Ніконова В. Г.

Магістерська робота загальним обсягом 91 сторінка (основного тексту 73 сторінки). Магістерська робота включає 1 (один) додаток, 3 (три) таблиці, 3 (три) рисунка. Бібліографічний список містить 80 одиниць.

У магістерській роботі зроблено спробу визначення особливостей перекладу лінгвокультурних та соціокультурних лакун Інтернет-дискурсу засобами компенсації в тексті з визначенням типології лакун в текстах Інтернет-дискурсу за співвідношенням слова з концептом і за мовним вираженням та дослідженням типології компенсації як засобу делакунізації текстів Інтернет-дискурсу.

Спираючись на досвід вітчизняних і зарубіжних дослідників у галузі вивчення безеквівалентної лексики з позицій лінгвістики та перекладознавства вивчено лінгвістичну сутність міжмовної лакуни та можливі способи делакунізації текстів. Лакуну визначено як явища мовної та позамовної дійсності /однієї культури, відсутні в іншій. Ознаками лакуни в широкому розумінні є незвичайність, дивність для сприймаючого представника іншої культури, а також суб'єктивність значення, що залежить від сприймаючого.

Делакунізація текстів при перекладі може досягатися з використанням певних перекладацьких стратегій (очуження / одомашнення) та перекладацьких трансформацій, які, тим не менш, не повинні впливати на прагматику твору. Інтернет-дискурс визначено як особливе комунікативно-інформаційне середовище або комунікативний простір, опосередковане електронним комунікативним каналом. Експресивність Інтернет-дискурсу та наближеність його до комунікації в реальному житті одночасно зумовлюють широке використання в ньому лексичних одиниць, що належать до міжмовних лакун, як засобів передачі культурологічної інформації.

НУБІП України

В роботі здійснено аналіз лінгвокультурних та соціокультурних лакун у текстах Інтернет-дискурсу, представлених у текстах статей, блогів та коментарів користувачів у мережі Інтернет, відповідно до співвідношення слова з концептом та за мовним вираженням. На основі аналізу 111 міжмовних лакун у 100 фрагментах текстів визначено, що за співвідношенням слова з

концептом у текстах Інтернет-дискурсу найчастіше представлені когнітивні (концептуальні) лакуни (38,7%). Значна частотність використання в текстах Інтернет-дискурсу семантичних лакун (35,1%) пов'язана з обговоренням особливостей суспільно-політичних систем країни. Найменш частотними є

лексичні лакуни (26,1%), уживання яких пов'язане із використанням ідіоматичних одиниць або ж так званих «випадкових лакун». За мовним вираженням лакуни, що зустрічаються в текстах Інтернет-дискурсу,

представлені реаліями (31,5%), неологізмами (14,4%), власними назвами (11,7%), евфемізмами (15,3%), ідіоматичними виразами (17,1%), алюзіями (0,9%) та «випадковими» лакунами (9%). Найчастіше в текстах Інтернет-дискурсу спостерігаються такі лакунарні одиниці, як реалії (31,5%), що позначають етнографічні та суспільно-політичні характеристики життя іншомовної лінгвокультури. Найменш частотними є «випадкові» лакуни (9%)

та алюзії (0,9%).

На основі перекладознавчого аналізу визначено типи компенсації при делакунізації текстів Інтернет-дискурсу. Компенсацію як засіб делакунізації

визначено як техніку відшкодування втрат важливих функцій тексту мовою оригіналу шляхом відтворення ефектів мови оригіналу приблизно в тексті

перекладу засобами, відмінними від тих, що використовуються в тексті перекладу. Виявлено, що лакуни, наявні в текстах англійськомовного Інтернет-

дискурсу, найчастіше передаються при перекладі шляхом стилістичної компенсації (41,4%), яка передбачає відтворення стилістичного ефекту від

мовної одиниці та є найбільш доцільною при передачі реалій, неологізмів, ідіоматичних виразів та евфемізмів. Також досить часто делакунізація текстів Інтернет-дискурсу здійснюється шляхом прагматичної компенсації (36,9%),

яка передбачає спробу передати як стилістичне навантаження, так і значення лакунарної мовної одиниці, особливо – реалій та власних назв. Найменш частотним виявилось застосування семантичної компенсації (21,6%), яка передбачає тлумачення значення лакунарної мовної одиниці без урахування її стилістичного навантаження.

Ключові слова: лакуна, безеквівалентна лексика, Інтернет-дискурс, переклад, перекладацький аналіз, компенсація.

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

стр.

ВСТУП

9

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЛАКУНАРНОСТІ У МОВОЗНАВСТВІ І ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВІ

15

1.1. Безеквівалентна лексика як об'єкт мовознавчих досліджень

15

1.1.1. Поняття лакунарності і лакуни

15

1.1.2. Основні підходи до класифікації лакун

18

1.2. Способи відтворення лакун у перекладознавстві

23

1.3. Специфіка Інтернет-дискурсу як сфери активного

вживання безеквівалентної лексики

27

Висновки до розділу 1

32

РОЗДІЛ 2

ЛАКУНАРНІСТЬ ТЕКСТІВ ІНТЕРНЕТ-ДИСКУРСУ: ТИПОЛОГІЯ ЛІНГВОКУЛЬТУРНИХ І СОЦІОКУЛЬТУРНИХ

ЛАКУН

34

2.1. Типологія лінгвокультурних і соціокультурних лакун

у текстах Інтернет-дискурсу за співвідношенням слова

з концептом

34

2.2. Типологія лінгвокультурних і соціокультурних лакун

у текстах Інтернет-дискурсу за мовним вираженням

44

Висновки до розділу 2

55

РОЗДІЛ 3

КОМПЕНСАЦІЯ ЯК ЗАСІБ ДЕЛАКУНІЗАЦІЇ ТЕКСТІВ

ІНТЕРНЕТ-ДИСКУРСУ

57

3.1. Особливості застосування перекладацької компенсації

як засобу подолання неперекладності

57

3.2. Типологія компенсації при делякунізації текстів

Інтернет-дискурсу

НУБІП України

3.2.1. Стилістична компенсація

3.2.2. Семантична компенсація

3.2.3. Прагматична компенсація

Висновки до розділу 3

ВИСНОВКИ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

ДОДАТКИ

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

62

62

68

70

76

78

82

90

ВСТУП

Магістерську роботу присвячено вивченню особливостей перекладу лінгвокультурних та соціокультурних лакун Інтернет-дискурсу засобами компенсації в тексті з визначенням типології лакун в текстах Інтернет-дискурсу за співвідношенням слова з концептом і за мовним вираженням та дослідженням типології компенсації як засобу делакунізації текстів Інтернет-дискурсу.

У процесі міжкультурної комунікації люди спілкуються один з одним як носії своїх етнічних образів світу, які визначають для людини систему взаємовідносин з навколишньою дійсністю та характер ставлення до різних її реалій. Етнокультурна специфіка часто призводить не так до взаємодії, як до «зіткнення» образів світу комунікантів. Подібна ситуація складається і при перекладі іншомовного тексту: перекладач і автор тексту належать до різних лінгвокультур, тому етнічна специфіка образу світу перекладача не може не реалізуватися в тексті перекладу.

Як об'єкт дослідження Інтернет-дискурс представляє інтерес для фахівців різних профілів, у тому числі не тільки соціологів, а й філософів, психологів, лінгвістів, культурологів, політологів тощо. Лінгвістичні аспекти дослідження Інтернету також різноманітні з універсальної застосовності наданих Інтернетом комунікативних можливостей: з розвитком Інтернету дедалі більша частина комунікації як особистого, так і масового характеру здійснюється у віртуальному середовищі. Цьому сприяють такі технічні переваги віртуального спілкування, як можливість дешевої передачі великих обсягів інформації на скільки завгодно далекі відстані, можливість корекції та зберігання інформації, що передається та ін. Цими перевагами пояснюється дедалі ширше використання комунікативних можливостей Інтернету у бізнесі, політиці, управлінні, науці. Гож з розвитком Інтернет-комунікації постає і необхідність перекладу таких текстів як засобу ознайомлення читача з дійсністю людей, що належать до інших культур.

Проблеми вивчення міжмовних лакун присвячено роботи К. Аланена, Т. О. Анохіної, Л. К. Байрамової, Т. Бондар, С. Влахова, Н. О. Данилюк, Н. Л. Дунь, Л. М. Дяченко, Г. Ю. Зінченко, Р. П. Зорівчак, О. О. Іванова, Я. В. Кисільової, А. П. Король, М. П. Кочергана, В. Л. Муравйова, О. А. Нечаєвої, І. Ранзато, Є. Філоретової та інших дослідників. Однак аналіз наявних літературних джерел свідчить про недостатню дослідженість специфіки делакунізації текстів Інтернет-дискурсу засобами компенсації.

Таким чином, **актуальність теми** дослідження зумовлена як недостатнім ступенем вивчення проблеми, так і необхідністю вдосконалювати якість перекладу текстів, представлених у мережі Інтернет, оскільки на сучасному етапі розвитку суспільства Інтернет – це не лише середовище розваг, а і засіб отримання важливої інформації, і глобалізація суспільства вимагає від сучасної людини ознайомлення з інформацією не лише щодо своєї культури, а щодо різних культур, представлених у світі.

Мета дослідження – визначити особливості застосування компенсації як засобу делакунізації текстів Інтернет-дискурсу.

Відповідно до мети, поставлено наступні **завдання** дослідження:

- 1) вивчити безеквіваленту лексику як об'єкт мовознавчих досліджень;
- 2) дослідити способи відтворення лакун у перекладознавстві;
- 3) виявити специфіку Інтернет-дискурсу як сфери активного вживання безеквівалентної лексики;
- 4) представити типологію лінгвокультурних і соціокультурних лакун у текстах Інтернет-дискурсу за співвідношенням слова з концептом;
- 5) проаналізувати типологію лінгвокультурних і соціокультурних лакун у текстах Інтернет-дискурсу за мовним вираженням;
- 6) висвітлити особливості застосування перекладацької компенсації як засобу подолання неперекладності;
- 7) дослідити типи компенсації при делакунізації текстів Інтернет-дискурсу.

Об'єктом дослідження є компенсація як засіб делакунізації текстів англomовного Інтернет-дискурсу при їх відтворенні українською мовою.

Предмет дослідження – типологія лінгвокультурних і соціокультурних лакун у текстах Інтернет-дискурсу та особливості застосування компенсації при їх відтворенні українською мовою.

Матеріалом дослідження слугують 100 фрагментів текстів Інтернет-дискурсу, представлені на сторінках Інтернет-версій англomовних газет, у блогах користувачів, а також у коментарях до текстів у мережі Інтернет, що містять 111 лакунарних одиниць, та їх переклади, виконані автором магістерського дослідження.

Методи дослідження. Основними методами дослідження в теоретичній частині роботи виступають загальнонаукові методи аналізу та синтезу; лінгвістичний аналіз лінгвокультурних та соціокультурних лакун у текстах Інтернет-дискурсу передбачав застосування семантичного, прагматичного, концептуального та зіставного аналізу; перекладознавча частина дослідження передбачає застосування зіставного та перекладацького аналізу; кількісний аналіз уможливив узагальнення результатів щодо частотності тих чи інших явищ, що вивчаються.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що в роботі вперше здійснено типологізацію лінгвокультурних та соціокультурних лакун, представлених в текстах Інтернет-дискурсу, за співвідношенням слова з концептом та за мовним вираженням. Окрім того, в роботі застосоване комплексне бачення поняття перекладацької компенсації, а випадки застосування компенсації як засобу делакунізації текстів Інтернет-дискурсу розподілено за типами компенсації на стилістичну, семантичну та прагматичну, що становить певну новизну для сучасного перекладознавства.

Теоретичне значення одержаних результатів полягає у розширенні теоретико-методологічних засад дослідження лакунарних одиниць. Вивчення особливостей компенсації як засобу делакунізації текстів при перекладі розширює її сприйняття у сучасній перекладознавчій науці. До того ж,

вивчення міжмовних лакун Інтернет-дискурсу та засобів їх передачі при перекладі становить внесок до зіставного мовознавства англійської й української мов.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що вони можуть бути впроваджені при викладанні курсів лексикології англійської мови, лінгвоукраїнознавства та галузевого перекладу.

Положення, що виносяться на захист:

1. За співвідношенням слова з концептом у текстах Інтернет-дискурсу виділяються лексичні, семантичні та когнітивні (концептуальні) лакуни.

Оскільки користувачі Інтернет-дискурсу дуже часто обговорюють локальні події, які стосуються їх лінгвокультури, і такі події можуть бути повністю чужими для суспільств – носіїв інших мов, найчастіше представлені когнітивні (концептуальні) лакуни (38,7%).

Значна частотність використання в текстах Інтернет-дискурсу семантичних лакун (35,1%) найчастіше пов'язана з обговоренням особливостей суспільно-політичних систем країни, коли концепт може існувати і в лінгвокультурі мови перекладу, однак наявні відмінності в лексичному вираженні та семантичному наповненні одиниць мови оригіналу та мови перекладу. Найменш частотними є лексичні лакуни (26,1%), уживання

яких пов'язане із використанням ідіоматичних одиниць, які не мають повних відповідників у мові перекладу, або ж так званих «випадкових лакун», коли у мові перекладу не сформувалася лексична одиниця на позначення певного явища.

2. За мовним вираженням лакуни, що зустрічаються в текстах Інтернет-дискурсу, представлені реаліями, неологізмами, власними назвами, евфемізмами, ідіоматичними виразами, алюзіями та «випадковими» лакунами.

Найчастіше в текстах Інтернет-дискурсу спостерігаються такі лакунарні одиниці, як реалії (31,5%), що позначають етнографічні та суспільно-політичні характеристики життя іншомовної лінгвокультури. Приблизно однаково часто вживаються ідіоматичні вирази (17,1%) та евфемізми (15,3%), які є носіями культурної інформації, а їх джерелами є культура, побут, міфологія та

вірування народу, що їх створює. Особливості сучасного розвитку суспільства – носія мови оригіналу представлені в лакунарних неологізмах (14,4%). Окрім того, часто лакунарними є і власні назви (11,7%), що використовуються для номінації явищ іншомовної дійсності, які не мають відповідників у культурі мови перекладу або ж відрізняються за обсягом. Найменш частотними є «випадкові» лакуни (9%) та алюзії (0,9%).

3. Компенсація як засіб делакунізації визначається як техніка відшкодування втрат важливих функцій тексту мовою оригіналу шляхом відтворення ефектів мови оригіналу приблизно в тексті перекладу засобами, відмінними від тих, що використовуються в тексті перекладу. Лакуни, наявні в текстах англійськомовного Інтернет-дискурсу, найчастіше передаються при перекладі шляхом стилістичної компенсації (41,4%), яка передбачає відтворення стилістичного ефекту від мовної одиниці та є найбільш доцільною при передачі реалій, неологізмів, ідіоматичних виразів та евфемізмів. Також досить часто делакунізація текстів Інтернет-дискурсу здійснюється шляхом прагматичної компенсації (36,9%), яка передбачає спробу передати як стилістичне навантаження, так і значення лакунарної мовної одиниці, особливо – реалій та власних назв. Найменш частотним виявилось застосування семантичної компенсації (21,6%), яка передбачає тлумачення значення лакунарної мовної одиниці без урахування її стилістичного навантаження. Найчастіше семантична компенсація застосовується при відтворенні реалій, оскільки для читача тексту мовою оригіналу реалії не є стилістично маркованими, а просто передають особливості життя у країні, які йому добре відомі.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів та висновків до них, загальних висновків, списку використаних джерел та додатку. Обсяг тексту роботи складає 73 сторінки, загальний обсяг роботи зі списком використаних джерел 91 сторінку. Список використаних джерел містить 80 джерел.

У вступі обґрунтовано актуальність теми, визначено теоретичну базу дослідження, його мету, завдання, об'єкт та предмет, окреслено матеріал та методологію дослідження, представлено наукову новизну, теоретичне та практичне значення, положення, що виносяться на захист. Перший розділ роботи присвячено теоретичним аспектам дослідження лакуарності у мовознавстві і перекладознавстві. У другому розділі висвітлено типологія лінгвокультурних і соціокультурних лакун у текстах Інтернет-дискурсу. Третій розділ роботи присвячено аналізу компенсації як засобу делакунізації текстів Інтернет-дискурсу. У висновках викладено отримані в дослідженні наукові і практичні результати дослідження та визначено перспективи подальших розвідок в обраному напрямку. У додатку наведено інформацію щодо частотності явищ, що вивчаються, у вигляді діаграм.

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЛАКУНАРНОСТІ У
МОВОЗНАВСТВІ ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВІ

1.1. Безеквівалентна лексика як об'єкт мовознавчих досліджень

У кожній мові наявні слова і словосполучення, що не мають відповідників в інших мовах. Такі лексичні одиниці мають різні назви – «безеквівалентна лексика» [18], «лакуна» [49], «реалія» [22], «фонова лексика» [18], «екзотизм» [30], «культурно-специфічна лексика» [72], «культурно-специфічні відсилки» [70], «культурологічна лексика» [16], тощо. З огляду на те, що, як зазначає М. П. Кочерган, «у науковій літературі терміни “безеквівалентна лексика” і “лакуни” часто вживаються як синонімічні і трактуються як слова, що відсутні в певній мові» [31, с.42], з метою уніфікації термінології в даному дослідженні лексичні одиниці, що не мають відповідності в інших мовах, визначено як лакуни.

1.1.1. Поняття лакунарності і лакуни. Взаємозв'язок мови й культури

є актуальним напрямком дослідження в сучасній лінгвістиці. Самобутність мови проявляється в тому, що кожен народ членує і називає дійсність по-різному. Людина, узагальнюючи явища і виділяючи релевантні ознаки, дає назви тих чи інших відрізків дійсності. Однак номінативна функція використовується вибірково, тобто називається тільки те, що є функціонально важливим для даного етносу чи соціуму, крім того, в основу номінації в різних мовах не завжди вибираються однакові ознаки. Це означає, що існують відрізки дійсності і предмети, не названі в певній мові, оскільки є несуттєвими або латентними [40, с.305].

У разі наявності певного концепту в одній лінгвокультурі за відсутності його в іншій говорять про міжмовні лакуни [9, с.17]. Лакуна є невід'ємним компонентом кожної існуючої мови. Наявність лакуни в будь-яких без винятку

мовних системах прийнято пов'язувати з унікальністю культурного пласта різних країн і народів: «в одній мові відображаються одні групи позамовних уявлень, в іншій – інші» [8, с.83]. Виокремлення студій з лакунології, за Т. О. Анохіною, є важливим як для теорії перекладу в практичному аспекті, так і для порівняльного мовознавства в теоретичному плані [2, с.38].

Лакунологія з'явилася у ХХ столітті як нова наукова дисципліна, базовий знак якої – лакуна [4, с.3]. Появу такої науки зумовило те, що під час суспільної та особистісної комунікації одержанню інформації перешкоджають певні бар'єри: мікро- та макробар'єри. Зокрема, мікробар'єри пов'язані із зовнішнім середовищем комунікативного процесу, зокрема, великих обсягів інформації, що повідомляється, різноманітності носіїв інформації (інформація може бути представлена в газетах, на телебаченні, під час конференцій тощо), персональному умінні користуватися інформацією (ексклюзивна інформація уможливорює вплив на інших людей, а наявність доступу до інформації з обмеженим доступом розширює повноваження такого впливу). Макробар'єрам зарактерний соціально-психологічний характер, а одним із їх виявів якраз постає таке явище, як лакунарність [21, с.84]. Являючи собою незрозумілий для реципієнта елемент тексту / повідомлення, вони заважають успішності комунікації [20, с.3].

Як вказують Т. О. Анохіна та С. О. Швачко, генетичні паралелі латинського за походженням слова *lacuna* (*lacinae*) семантизуються етимонами *space, cavity, hole, missing portion, something which is otherwise continuous, lost, absent*. На часі актуальним є семи *missing, lost, absent*. Активними є алоніми *blank, empty* та *absent*. Синоніми англ. *lacuna* є необ'ємними з огляду на їх нечасте вживання в наївній картині світу та наявність дослідницької лакуни [4, с.17].

Явище лакунарності першими дослідили ще канадські вчені Ж. П. Віне та Ж. Дарбельне. Вони визначили **лакунарність** як «явище, яке має місце завжди, коли слово однієї мови не має відповідника в іншій мові» [77, с.10]. На сучасному етапі Т. О. Анохіна дотримується широкого розуміння

лакунарності – це і лакуни мовної системи і картини світу: «ознаки і обриси лакун знаходимо в словникових статтях та текстах, граматиках і роботах по етимології, морфології та синтаксису, лакунарність, яка спрацьовує як в діахронії, так і в синхронії» [3, с.15].

З. Д. Попова і І. А. Стернін, формулюють поняття лакуни як явище: «у результаті неповної еквівалентності денотативних семем різних мов створюється таке явище, як лакуна: відсутність в одній з мов, що зіставляються між собою, найменування того чи іншого поняття, наявного в іншій мові»

[44, с.71]. В. Л. Муравйов визначає міжмовну лакуну як відсутнє в даній мові слово (стійке словосполучення) іншої мови, що виражає поняття, для передачі якого «в цій мові потрібні більш-менш просторові перифрази» [39, с.6].

Погоджуючись з ними, В. Г. Гак, більш ємко пояснює явище лакунарності, вважаючи, що лакуни – це «пропуски в лексичній системі мови, відсутність слів, які, здавалося б, повинні були бути присутніми в мові, якщо виходити з її відбивної функції (тобто, її завдання позначати явища об'єктивної дійсності) і з лексичної системи мови» [13, с.261].

Таким чином, лакунарна одиниця є приналежністю однієї мови (умовно, мови А), а лакуна – приналежністю іншої мови (умовно, мови Б). Оскільки

лакунарні одиниці і лакуни є складовими категорії лакунарності, то лакунарність у цьому випадку розуметься як категорія, складовими якої є: 1) лакунарні одиниці (мови А) і 2) лакуни (мови Б) – нульові кореляти

лакунарних одиниць [7, с.3]. Лакунарні одиниці розкривають, таким чином, специфічність, унікальність, контрастність системи однієї мови по відношенню до іншої мови. Найбільш яскраво і образно вона проявляється на лексичному і фразеологічному рівнях [7, с.3].

Розвиваючи ідеї слов'янської етнопсихолінгвістики, Г. Шродер визначає наступні ознаки лакун: 1) вони здаються реципієнту чимось незрозумілим, незвичним (екзотичним), чужим (невідомим), помилковим або неточним в тексті; 2) вони здаються реципієнту чимось зайвим, дивним (незвичайним), неочікуваним, тобто непередбачуваним (цит. за [20, с.5]).

Міжмовні лакуни порівняно легко виявляються у двомовній (або тримовній) ситуації при зіставленні лексичних або граматичних систем двох мов або семантичних полів і слів, що відображають особливості психологічного сприйняття світу в цілому ряді мов. Класичний приклад подібних лакун у французькій мові в порівнянні з українською – відсутність слів, рівнозначних російським *доба, окріп*. З іншого боку, французьку слова *éditorialiste, échangiste* не мають в українській мові лексичних еквівалентів і можуть бути виражені на рівні мови за допомогою вільного поєднання слів *той, хто пише передові статті в газеті, той, хто обмінюється (чимось)*. В

українській мові, наприклад, виявляються безеквівалентними для німецької мови одиниці: *провідник, автомобіль, квартал*. Навпаки, в українській мові присутні лакуни «брат і сестра разом узяті» (нім. *Geschwister*), «потовщена частина пляшки» (нім. *Bauch (der Flasche)*) тощо. Аналогічно, англійське *to case* і українське *класти в ящик*; англійське *crusted* і українське *покритий кіркою*; з іншого боку, українське *кульбон* і англійське *small mat-bag*; українське *дочитати* і англійське *to read to the end* [17, с.135].

Таким чином, поняття лакуна позначає явища мовної та позамовної дійсності однієї культури, відсутні в іншій. Ознаками лакун в широкому розумінні є незвичайність, дивність для сприймаючого представника іншої культури, а також суб'єктивність значення, що залежить від сприймаючого.

1.1.2. Основні підходи до класифікації лакун. Існують різні підходи до

класифікації лакун. Зокрема, за співвідношенням слова з концептом З. Д. Попова та І. А. Стернін розрізняють лексичні, семантичні та когнітивні лакуни:

1) лексична лакуна – це відсутність слова або сталого словосполучення в лексико-семантичній системі мови за наявності відповідної потенційної семми і за наявності концепту. У цьому випадку немає лексеми (наприклад, російські *старожень, победу*);

2) семантична лакуна – відсутність слова і семми за наявності концепту.

У цьому випадку немає слова в цілому, тобто, у мові взагалі не представлено відповідне значення (наприклад, *відійти і заговорити, спускатися з кручі на мотузці*);

3) когнітивні (концептуальні) лакуни – відсутність слова і концепту.

Відповідне явище не пізнано народом-носієм мови (наприклад, *приватність, відокремлене мовчання на природі, політична коректність, толерантність, якість життя*) [45, с. 47].

За ступенем абстрактності змісту виділяють предметні й абстрактні

лакуни. Предметні лакуни відображають відсутність матеріального, фізичного, чуттєво сприйманого предмета або явища, артефакту або натурфакта. Абстрактні лакуни відображають відсутність абстрактного поняття, розумової категорії, ментефакта [40, с.306].

За парадигматичною ознакою лакуни поділяються на родові – немає

загального слова і видові – немає приватного найменування. Наприклад, в українській мові немає загального найменування для дідуся і бабусі, тестя і тещі, свекра і свекрухи, а в німецькій і англійській мовах такі найменування є, наприклад, *grandparents*. Це – родові лакуни для української мови. З іншого

боку, в українській мові немає диференційованих позначень для наречених і наступного годинника – це видові лакуни. Англіїці «не розрізняють» *мити і прати (wash)* – це видові лакуни для них [45, с.47].

Більш того, оскільки сьогодні дискусійну проблему представляє собою

питання про співвідношення понять «міжмовна лакуна» і «безеквівалентна лексика», поділяючи думку З. Д. Попової та Г. А. Стерніна, вважаємо, що «безеквівалентні одиниці і лакуни завжди виявляються “в парах” якщо в одній мові є лакуна, то в мові, з якою вона зіставляється, – безеквівалентна лексика»

[44, с.21]. Тому до основних мовних класів міжмовних лексичних лакун

відносимо власні назви, реалії та так звані «випадкові лакуни». Розглянемо ці класи більш докладно.

Власна назва, онім – це термін, який має латинське походження (*nomina propria*). Власні назви визначають однотипні предмети або явища [35, с.46]. Це – «слово або словосполучення, яке служить для виділення іменованого ним об'єкта серед інших об'єктів, його індивідуалізації та ідентифікації» [43, с.95], це – «слова, що називають дійсний чи вигаданий об'єкт, особу чи місцевість, єдину в своєму роді» [64]. Оніми є особливою частиною лексики, що є не лише комплексом лінгвістичних даних, але й відображають процеси на екстралінгвістичному рівні [64]. Як зазначає Ф. Л. Паламарчук, у кожній культурі створюються певні типи ономастичних одиниць, кожна із яких, своєю чергою, відображає компоненти культури, в якій вона створена. Ономастичний прошарок лексики швидко реагує на культурні зміни та відображає різноманітні сфери діяльності людини [41, с.265].

Наступною групою лексичних лакун є власне реалії. Якщо звернутися до словника лінгвістичних термінів, реалії – це «предмети матеріальної культури, а також в класичній граматиці різноманітні чинники, що вивчаються зовнішньою лінгвістикою, такі як державний устрій цієї країни, історія і культура цього народу, мовні контакти носіїв цієї мови і т.п. з точки зору їх відображення в цій мові» [6, с.381]. Одним із перних у вітчизняному мовознавстві лакун реалії почав вивчати О. Фінкель. Саме він увів у науковий обіг термін «реалія» (від лат. *realis*) та зазначив, що реалії мають певну специфіку перекладу [50, с.117]. Зокрема, це – такі мовні одиниці, які недоцільно відтворювати звичними методами перекладу. Це – слова та словосполучення на позначення предметів та явищ матеріальної культури, етніонаціональних особливостей певного народу, його звичаїв, обрядів, а також історичних фактів та процесів, які не мають усталених еквівалентів у мовах, створених іншими культурами [29, с.97]. Основними характеристиками реалій є те, що вони широко відомі та використовувані серед носіїв мови, в якій їх створено, однак є чужими для носіїв інших мов. Однак, варто зазначити, що чужими для мови перекладу можуть бути і інші слова, наприклад, назва апельсинового дерева, що не росте в Україні, буде чужою для носіїв

української мови, хоча розповсюдженим для турецької мови. Тим не менш, це – лише назва виду дерева, тому вона не є реалією [26, с.70-75].

«Випадковими» лакунами постають мовні одиниці, що не мають відповідностей у мові перекладу, однак їх відсутність не завжди може бути пояснена якимось раціональними причинами – у більшості випадків культурно-історичного або соціального пояснення лакунарності таких одиниць немає. Наприклад, в англійській мові відсутня єдина мовна одиниця, що відповідала б українському слову *доба*, хоча наявний концепт, що репрезентується такими описовими фразами, як *twenty-four hours* або *day and night* [55, с.20]. Переклад вимагає перенесення таких «випадкових» лакун,

представлених у тексті оригіналу, в інше соціальне, культурне та мовне середовище. Таким чином, виникає своєрідний діалог культур в рамках комунікаційного фону тексту оригіналу, який повинен бути перенесений у текст перекладу. Труднощі, пов'язані із передачею «випадкових» лакун при перекладі, полягають як у відсутності відповідності в мові перекладу через відсутність у культурі мови перекладу позначуваного цим словом об'єкта, так і у необхідності поряд із предметним значенням такої лакунарної одиниці передати колорит, стилістичну конотації одиниці, таким чином, репрезентуючи її національно-історичне забарвлення [55, с.20].

Міжмовні лакуни включають також різні відхилення від мовної норми, неасимільовані іншомовні вкраплення, слова із оциними суфіксами, вигуки онематопічні одиниці, асоціативні лакуни, неологізми, аббревіатури тощо.

Зокрема, відхилення від мовної норми широко представлені діалектизмами, вульгаризмами, локалізмами, сленгізмами, жаргонізмами тощо, які, хоч і мають відповідники їх референціальних значень, відрізняються у плані прагматики, зокрема, у стилістичному навантаженні. Наприклад, *Big Apple* – *велике місто* (найчастіше Нью-Йорк), *ніху* – *ні* тощо. До відхилень від мовної

норми належать також так звані «вільні висловлювання» усного мовлення, такі, як українське *свинтус* або англійське *buttinsky* *людина, яка скрізь встриє* (*to butt in* – *встривати*) [23, с.110].

До іношомовних вкраплень належать слова або вирази, чужі для мови оригіналу, які використовуються в тексті шляхом залучення певних графічних і фонетичних засобів мови оригіналу, тобто, неасимільовані запозичення, використані у їх вихідній формі. Такі мовні одиниці можуть вводитись у текст з метою створення національного колориту, комічного або іронічного ефекту.

У випадку, коли іношомовні вкраплення застосовано для створення колориту, при перекладі їх доцільно передавати у вихідній формі, оскільки вони є чужими як для мови оригіналу, так і для мови перекладу, наприклад: *“Nein”*, *he roared down the phone to his colleague – “Nein” – громовим голосом волав він*

в телефонну трубку. При цьому перекладач може використовувати виноски, у яких тлумачяться значення використовуваних іношомовних вкраплень [23, с.121].

Використання скорочень та аббревіатур пов'язане найчастіше із використанням спеціальної наукової або фахової лексики, однак сьогодні вони також широко вживаються в розмовному мовленні, а також у мові засобів масової комунікації та художньої літератури. Такі мовні одиниці не мають самостійного значення, що відрізнялося б від значення їх повних форм, та використовуються частіше для додавання прагматичного навантаження висловлювання. Таким чином, вони демонструють належність до певного функціонального стилю або реєстру мовлення. Проблеми їх відтворення пов'язані саме із передачею прагматичного навантаження, а не семантичної складової, наприклад: *vet (veteran) – ветеран, specs (spectacles) – окуляри, gents (gentlemen) – панове* тощо [23, с.123].

Одиниці, утворені шляхом онематопії (звуконаслідування), розуміються як мовні одиниці, що імітують звуки живої та неживої природи. З огляду на відмінності сприйняття навколишнього світу представниками різних культур, такі мовні одиниці є лакунарними та можуть часто передаватися описово, наприклад: *clap – стукіт котит, rlonk – звук ляпанця* [23, с.126].

До асоціативних лакун належать слова або словосполучення, що викликають у свідомості носіїв мови певні асоціації, зумовлені їх національно-

культурною мовною дійсністю та специфікою мислення. Наприклад, для українця *черемха* або *бузок* сприймаються як символ весни, а журавлі – *осені*, у той час, як слова на позначення цих явищ в інших мовах не викличуть таких асоціацій у носіїв цих мов [23, с.127].

Отже, в роботі досліджено наступні підходи до класифікації міжмовних лакун: за співвідношенням слова з концептом (лексичні, семантичні та когнітивні), за ступенем абстрактності змісту (предметні та абстрактні), за парадигматичною ознакою (родові та видові), за мовними класами (власні назви, реалії та «випадкові лакуни»).

1.2. Способи відтворення лакун у перекладознавстві

На сучасному етапі розвитку перекладознавства спостерігається все більше зростання вимог до якості перекладу. При цьому, на перший план висуваються уже не відмінності між мовою оригіналу та мовою перекладу, а ступінь близькості до оригіналу [24, с.83]. Хоча сучасні перекладознавці і погоджуються із тим, що повної відповідності неможливо досягти через неминучі втрати під час перекладу, зумовлені відмінностями культурних та історичних умов, невідповідностями окремих елементів змісту в мовах оригіналу та перекладу, відмінностей граматичної будови мов, стилістичних особливостей тощо, вони все ж вважають, що досягти якісного перекладу можливо. Взаємовідносини між текстом мовою оригіналу і тексту мовою перекладу позначаються термінами «адекватність» та «еквівалентність» [53, с.444].

Існує низка визначень цих понять. Одні науковці вважають їх синонімічними, інші – взаємопоглинаючими, треті – взаємовиключними [53, с.444]. Зокрема, на думку В. Н. Комісарова, еквівалентний та адекватний переклад не є тотожними, хоча прослідковується тісний зв'язок між ними. Під еквівалентністю науковець розуміє смислову спільність порівнюваних одиниць мови / мовлення, у той час, як адекватність розуміється більш широко

і є синонімом «гарного» перекладу, що дозволяє забезпечити необхідну повноту міжмовної комунікації [27, с.58].

Поняття адекватності прийнято відносити до теорії «скопос» К. Райса та Г. Вермейера, в якій цей термін використовувався на позначення співвідношення текстів мовою оригіналу та мовою перекладу у світлі коректної передачі мети повідомлення при перекладі [48, с.145]. Тому поняття адекватного перекладу є більш широким, ніж поняття еквівалентного перекладу. Адекватним може бути навіть переклад, еквівалентний тексту оригіналу лише в одному функціональному рівні, якщо інші відхилення від еквівалентності диктуються об'єктивною необхідністю, а не власними вподобаннями перекладача [71, с.5]. Для повної еквівалентності необхідна вичерпна передача комунікативно-функціонального інваріанту, тобто, перекладач повинен максимально наблизити текст перекладу до тексту оригіналу. Адекватність, своєю чергою, пов'язана з оптимальністю; головна мета адекватного перекладу – створення такого тексту, що оптимально відповідатиме визначеним цілям і задачам комунікації [53, с.445].

Оскільки при перекладі неможливо передати всі функції оригіналу, адекватний переклад стосується створення в одержувача повідомлення мовою перекладу відносно тотожних на нього реакцій [51, с.153]. При цьому, створенню адекватного перекладу перешкоджають такі проблеми, як протиставлення автора і перекладача, соціокультурні відмінності мов, якими створено оригінал та переклад, відмінності світобачення тощо. Тому кожен перекладач, «добираючись до неперекладного» (за словами Й. В. Гете), приходять до своєрідного розв'язання суперечливості між оригінальним текстом та його перекладом [1, с.195]: перекладач може як «переселити» читача у культуру мови оригіналу, максимально зберігаючи культурні конотації оригіналу, так і спробувати «переселити» автора вихідного тексту в культуру мови перекладу, віддаляючи його від першотвору [54, с.151].

У першому випадку перекладач присильово обирає стилістичні засоби, дотримуючись академізму та традиційності, максимально зберігаючи

національно-історичний колорит твору. У другому випадку, перекладачі використовують усе багатство мови перекладу для того, щоб уникнути введення інновацій у текст перекладу та наблизити його до культури мови перекладу [1, с.195].

На думку Д. Підмогильної, переклад будь-якого іншомовного твору повинен передбачати дослідження мовних, стильових, художніх та творчих особливостей першотвору, якими користується автор, що уможливило б коректну інтерпретацію індивідуального авторського стилю [42, с.188]. Отже, перекладаючи текст, перекладач повинен максимально враховувати індивідуальні риси авторського стилю, особливості експліцитних та імпліцитних інтенцій автора, прагматичні параметри та оцінне ставлення автора до змісту повідомлення.

Серед проблем досягнення адекватності перекладу виділяється і лакуарність текстів, тобто, випадки, коли перекладач не має можливості віднайти відповідники уживаних автором тексту оригіналу мовних засобів у мові перекладу. Використання лексики, що не відповідає лексичній мові оригіналу, неминуче стає причиною втрати певного обсягу інформації, закладеної автором тексту оригіналу в його твір, а також неможливості правильного відтворення індивідуального авторського стилю. Проблемою перекладу є неможливість повністю проникнути у психологію творчості іншою людиною, якою є автор тексту оригіналу [42, с.193]. При цьому деякі мовні одиниці, що використовуються в оригіналі, взагалі можуть не мати відповідників, інші – вимагати при перекладі суттєвих перетворень, і лише незначна частина стилістично маркованих мовних одиниць може мати при перекладі стандартні відповідники [36, с.204].

Тож **міжмовні лакуни** є особливо проблематичними при перекладі, оскільки перекладач повинен не тільки коректно відтворити семантику тексту оригіналу в перекладі, а і позначити культурну належність такого тексту. У випадку, коли культурний феномен постає лакуарним для іншої культури, можливі такі рішення: 1) повне збереження культурного артефакту / феномену

мовою оригіналу із виділенням лакуни графічними засобами (наприклад, *tête-à-tête*); 2) повне вилучення лакуни; 3) елімінація лакуни з використанням коментаря або посилання [2, с.40].

Е. Пім виділяє чотири **способи делакунізації**, що передбачають «переказ» або близький переклад: 1) переклад всіх фраз тексту оригіналу на рівні слів; 2) заміна всіх лінгвокультурних одиниць мови оригіналу, а також позначуваних ними культурних цінностей функціонально еквівалентними елементами мови перекладу; 3) експлікація усіх фраз мови оригіналу засобами мови перекладу; 4) додання нового матеріалу. Всі наведені способи використовуються комплексно [69, с.209].

При делакунізації перекладач постає перед вибором між **стратегіями форенізації та доместикації**, тобто, обирає, орієнтуватися на автора тексту оригіналу, ототожнюючи себе з ним, а читача перекладу – з читачем оригіналу, намагаючись викликати в нього той самий комунікативний ефект, або ж орієнтуватися виключно на читача перекладу, намагаючись створити новий комунікативний ефект у новій комунікативній ситуації.

Форенізація (наприклад, англ. *borsch*, укр. *борщ*) передбачає збереження іноземної вимови і транслітерації оригінальної вимови, що дозволяє підкреслити унікальність явища, яке запозичується. При застосуванні форенізації лакунарні лексичні одиниці залишаються в оригінальному написанні, транскрибуються або транслітеруються. Доместикація (від лат. *domesticus* «домашній») ж, своєю чергою, дозволяє економити час і зусилля перекладача, не вимагаючи культурної адаптації, пор.: укр. *зелений борщ*, рос. *суп из щавля*, англ. *borsch* (англ. *hogweed soup*). Однак створення адекватного перекладу вимагає пошуку вірної стратегії перекладу для конкретної ситуації комунікації. Делакунізація текстів вимагає від перекладача пошуку нових рішень, відмови від занадто традиційних способів вирішення перекладацьких завдань [2, с.39]. Перекладач повинен розрізняти в тексті, що підлягає перекладу, оригінальне і тривіальне, щоб уникнути нівелювання або, навпаки, зміни акценту, при цьому зберігаючи текст перекладу стилістично

рівноцінним тексту оригіналу, не піддаючись бажанню згладити всі «гострі кути», знебарвивши оригінал або роблячи переклад більш стилістично забарвленим [2, с.40].

Таким чином, делакунізація текстів при перекладі може досягатися з використанням певних перекладацьких стратегій (очуження / одомашнення) та перекладацьких трансформацій, які, тим не менш, не повинні впливати на прагматику твору. Делакунізація текстів при перекладі вимагає знання перекладачем культурних реалій культур мови оригіналу та мови перекладу, уміння правильно застосовувати перекладацькі трансформації відповідно до прагматики тексту.

1.3. Специфіка Інтернет-дискурсу як сфери активного вживання

безеквівалентної лексики

Теорія дискурсу, незважаючи на хиткість і багатозначність основного поняття, є одним з напрямків сучасного мовознавства, що найбільш активно розвиваються. Цей напрям прагне до синтезу наукових результатів, отриманих в різних галузях знання і насамперед – в мовознавстві, психології, соціології та етнографії. Незважаючи на безліч дослідних концепцій і наукових шкіл, що розвивають цю теорію і нерідко ведуть між собою гостру полеміку, дослідники дискурсу об'єднані прагненням вивчати не абстрактну мовну систему, а живу мову в умовах реального спілкування [34, с.6].

Термін «дискурс» (фр. *discourse*, англ. *Discourse*, від лат. *Discursus* «пух; круговорот; бесіда, розмова») налічує більше десяти різних, часом суперечать один одному дефініцій. Цей термін є одним з найскладніших, оскільки він позначає вищу реальність мови – дискурсивну діяльність [32, с.9]. Спочатку термін «дискурс» у французькій лінгвістичній традиції означав мова взагалі і виступав синонімом терміну «текст»; поняття, що позначались цими термінами, розглядалися як тотожні. Але з розвитком теорії комунікації,

соціолінгвістики, психолінгвістики, становленням когнітивної парадигми зміст цих понять поступово набуває різний зміст [10, с. 51].

Н. Д. Арутюнова дає наступне визначення дискурсу: «Дискурс (від франц. *discours* – мова) – зв'язний текст у сукупності з екстралінгвістичними, прагматичними, соціокультурними, психологічними та іншими факторами, текст, взятий в понятійному аспекті; мова, розглядувана як цілеспрямована соціальна дія, як компонент, що бере участь у взаємодії людей і механізмах їх свідомості (когнітивних процесах). Дискурс – це мова, «занурена в життя».

Тому термін «дискурс», на відміну від терміна «текст», не застосовується до древніх і інших текстів, зв'язки яких з живим життям не відновлюються безпосередньо» [5, с. 136–137].

У сучасній лінгвістиці дискурс розуміють як складне комунікативне явище, яке містить не тільки акт творення певного тексту, але й відображає залежність мовного твору від багатьох екстралінгвістичних обставин – знання про світ, поглядів, думок і конкретної мети мовця як його творця. У дискурсі відображається складана ієрархія знання, необхідна і для його створення, і для сприйняття. Тобто, як і будь-яке лінгвокультурне явище, дискурс, крім суто лінгвального, має зовнішній екстралінгвальний та внутрішній лінгвокогнітивний виміри [33].

У когнітивно-прагматичному аспекті дискурс характеризується наступними рисами: 1) дискурс як інформаційна структура являє собою сховище різних видів знань. Дискурсивні формації представляють собою специфікацію знань для їх застосування; 2) атомарне знання, дане на рівні висловлювання, не є дискурсивно специфікованим. Специфікація виникає на рівні дискурсивної формації; 3) дискурсивна формація являє собою модель вербального обміну і формується разом з привілейованими для неї значеннями складових акту комунікації. Знання є антропологічним; 4) дискурсивні формації мають історію, режим перетворень, який стає підставою внутрішнього часу в дискурсі [46, с. 72].

З позицій соціолінгвістики В. І. Карасик виділяє два основних типи дискурсу: персональний (особистісно-орієнтований) і інституційний [25, с.38]. **Інституційний дискурс**, як справедливо зазначає Р. Водак, є винятком, а не правилом [79, с.55–57].

Інтернет-дискурс містить у собі ознаки всіх видів інституційного дискурсу, не належачи до жодного з них повністю: типи інституційного дискурсу відображаються в жанрах Інтернет-спілкування. Інтернет-дискурс має багато спільного з масовою комунікацією, але не збігається з нею повністю, оскільки Інтернет-комунікація на відміну від масово-інформаційної є взаємно спрямованою, і багато текстів мають не тільки інституціональний, а й персональний характер [14, с.56].

Інтернет-дискурс виник майже одночасно з появою електронно-обчислювальних машин у США в 1946 р. Розповсюдження персональних комп'ютерів та створення Інтернету залучило до цієї сфери широкі верстви населення, які сприйняли і збагатили Інтернет-лексик. Інтернет-дискурс має точки дотику з масовою комунікацією, але не збігається з нею повністю. Розбіжність пояснюється взаємної спрямованістю комп'ютерної комунікації і персональним характером багатьох текстів.

Інтернет-дискурсу як виду спілкування притаманні такі **ознаки** [38]:

1) електронний сигнал як канал спілкування. В Інтернет-комунікації використовується штучний канал передачі, де з одного боку знаходиться комп'ютер, а з іншого – сучасні технології зв'язку;

2) віртуальність. Під віртуальністю розуміють знаковий, символічний характер комп'ютерно-опосередкованої взаємодії;

3) дистантність. Учасники Інтернет-спілкування віддалені один від одного у просторі й часі;

4) опосередкованість. Спілкування між учасниками Інтернет-комунікації відбувається за допомогою технічних, електронних засобів зв'язку;

5) анонімність учасників. Учасники Інтернет-комунікації спілкуються в режимі реального часу, але вони практично нічого не знають один про одного, окрім псевдоніма і тієї інформації, яку учасник повідомляє сам про себе;

6) наявність гіпертексту. Термін «гіпертекст» був введений Т. Нельсоном в 60-их роках для позначення текстів, що мають електронну форму, як радикально новий спосіб інформаційної технології і новий метод публікації. Гіпертекст – це «текст з рядом слів (як правило, будь-яким чином виділених), які виконують роль посилань і вказують або на інші частини цього ж документа, або взагалі на інший документ» [38];

7) креолізованість. Під цим терміном розуміється те, що в текстах, які представлено в електронному вигляді, використовуються не лише лінгвістичні, а й паралінгвістичні засоби, наприклад, малюнок, фотографія, а також застосовуються різні шрифти, кольори, графічні символи. У результаті розвитку середовища «мультимедіа» (вихід на зорові і слухові образи, що зберігаються в пам'яті і відтворені за завданням користувача) змінюється традиційне уявлення про текст;

8) креативність учасників. Віртуальність, дистантність, анонімність створюють сприятливі умови для особистого залучення учасників у комунікативну взаємодію, надаючи людині максимум можливостей для створення в певному сенсі, свого власного, нового світу;

9) передача емоцій, міміки, почуттів з допомогою «смайликів»;

10) комбінація різних типів дискурсу – побутового, ділового, наукового, педагогічного, рекламного, політичного;

11) специфічна Інтернет-етика. Інтернет-етика – сукупність принципів і правил поведінки людей, що спілкуються в комп'ютерному середовищі. Вона дозволяє розглядати й оцінювати взаємини людей, що спілкуються, з точки зору відповідності прийнятим у суспільстві принципам поведінки. Специфіка комп'ютерного етикету вважаються досить цікавою для лінгвістичного вивчення, оскільки комп'ютерне спілкування в даний час стало одним з провідних способів комунікації [38].

У дисциплінах, які вивчають спілкування в Інтернеті, зазвичай під Інтернет-комунікацією розуміється, особливе комунікативно-інформаційне середовище або комунікативний простір, опосередковане електронним комунікативним каналом [37, с.38]. це середовище характеризується наступними ознаками: віртуальністю, інтерактивністю, гіпертекстуальності, глобальністю, креативністю, мозаїчністю і анонімністю [37, с.40]. Деякі лінгвісти додають до властивостей цього середовища такі його особливості, як відсутність невербальних елементів спілкування у формі міміки або жестів; розмивання соціальних норм і обмежень, конструювання нових соціальних і мовних ідентичностей. Також цьому середовищі властива автоматизація, можливість використання технологій баз даних, мультимедійність, тимчасова і просторова незалежність, добровільність і бажані контактів; утрудненість емоційного компонента спілкування в поєднанні зі стійким прагненням до його компенсації (смайлики, емотикони, параграфеміка) [19, с.3].

Інтернет-простір тісно взаємопов'язаний з мовою та її лексичним складом. Використовуючи вже наявні лексичні одиниці, змінюючи частотність їх вживання, створюючи нові одиниці на позначення нових явищ, використовуючи старі лексичні одиниці в новому контексті, е-простір впливає на лексичний склад мови [28, с.26] та в повній мірі використовує всі наявні у мові ресурси. Обираючи слова для експресивізації мовлення, він використовує різні засоби і джерела творення, використовуючи різні типи лакуарної лексики як засоби передачі культурно маркованої інформації.

Отже, Інтернет-дискурс містить у собі ознаки всіх видів інституційного дискурсу, не належани до жодного з них повністю, та визначається як особливе комунікативно-інформаційне середовище або комунікативний простір, опосередковане електронним комунікативним каналом. Експресивність Інтернет-дискурсу та наближеність його до комунікації в реальному житті одночасно зумовлюють широке використання в ньому лексичних одиниць, що належать до міжмовних лакун, як засобів передачі культурологічної інформації.

НУБІП України

Висновки до розділу 1

Наявність категорії лакуарності пояснюється культурною специфікою кожної конкретної мови та її зв'язком із історичним розвитком нації. Поняття

лакуна позначає явища мовної та позамовної дійсності однієї культури, відсутні в іншій. Ознаками лакуни в широкому розумінні є незвичайність, дивність для сприймаючого представника іншої культури, а також

суб'єктивність значення, що залежить від сприймаючого. При цьому варто

вказати, що у структурі лакуни виділяються лакуарна одиниця як

приналежність однієї мови (власне слово або словосполучення однієї мови), та

власне лакуна – принадлежність іншої мови (нульовий корелят лакуарної

одиниці в іншій мові). У роботі досліджено наступні підходи до класифікації

міжмовних лакун: за співвідношенням слова з концептом (лексичні, семантичні та когнітивні), за ступенем абстрактності змісту (предметні та абстрактні), за парадигматичною ознакою (родові та видові). У приймаючій

мові лакуни можуть компенсуватися тимчасовими засобами

(словосполученнями, описовими фразами), тому в роботі відкидається думка

про неперекладність лакуарних одиниць. Основними мовними класами

лексичних лакун постають власні назви, реалії та «випадкові лакуни». До

міжмовних лакун відносяться також різні відхилення від мовної норми,

іншомовні вкраплення, абрєвіатури, слова з суфіксами суб'єктивної оцінки,

вигуки, явище онематопії (звуконаслідування), асоціативні лакуни тощо.

Делакунізація текстів при перекладі може досягатися з використанням

певних перекладацьких стратегій (очуження / одомашнення) та

перекладацьких трансформацій, які, тим не менш, не повинні впливати на

прагматику твору. Делакунізація текстів при перекладі вимагає знання

перекладачем культурних реалій культур мови оригіналу та мови перекладу,

уміння правильно застосовувати перекладацькі трансформації відповідно до

прагматики тексту.

Дискурс – це зв'язний текст у сукупності з екстралінгвістичними, прагматичними, соціокультурними, психологічними та іншими факторами, текст, взятий в понятійному аспекті. Виділяють персональний і інституційний дискурси, і Інтернет-дискурс містить у собі ознаки всіх видів інституційного дискурсу, не належачи до жодного з них повністю, оскільки має багато

спільного з масовою комунікацією, однак при цьому має і риси персонального спілкування. Інтернет-дискурс визначається як особливе комунікативно-інформаційне середовище або комунікативний простір, опосередковане електронним комунікативним каналом. Йому характерні такі ознаки:

електронний сигнал як канал спілкування, віртуальність, дистантність, опосередкованість, анонімність учасників, наявність гіпертексту, креолізованість, креативність учасників, комбінація різних типів дискурсу та специфічна Інтернет-етика. Експресивність Інтернет-дискурсу та

наближеність його до комунікації в реальному житті одночасно зумовлюють широке використання в ньому лексичних одиниць, що належать до міжмовних лакун, як засобів передачі культурологічної інформації.

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

РОЗДІЛ 2

ЛАКУНАРНІСТЬ ТЕКСТІВ ІНТЕРНЕТ-ДИСКУРСУ: ТИПОЛОГІЯ ЛІНГВОКУЛЬТУРНИХ І СОЦІОКУЛЬТУРНИХ ЛАКУН

2.1. Типологія лінгвокультурних і соціокультурних лакун у текстах Інтернет-дискурсу за співвідношенням слова з концептом

У цій частині дослідження досліджуються лінгвокультурні і соціокультурні лакуни в текстах Інтернет-дискурсу досліджено відповідно до класифікації З. Д. Попової та І. А. Стерніна [45], які розподіляють лакуни за співвідношенням слова з концептом на лексичні, семантичні та когнітивні лакуни.

Лексична лакуна передбачає відсутність слова або словосполучення в лексико-семантичній системі мови за наявності відповідної потенційної семми і за наявності концепту.

Зокрема, до лексичних лакун належать мовні одиниці, що не мають відповідних морфологічних форм в українській мові, наприклад *parent* – один із батьків: *They do not mean to, and they don't. It's easy to fall short as a parent, but almost impossible to be a terrible grandparent* [74]. В українській мові наявне слово *батьки* (англ. *parents*), однак відсутня лексема для іменування одного із батьків без прив'язки до статі.

Окрім того, лексема *grandparents* також є лакунарною для української мови, оскільки в останній наявні лише лексеми *бабуся* і *дідусь* і відсутня мовна одиниця, що передавала б значення пари людей, іменованих цими лексемами: *It's been so hard on so many people for so many reasons, but a massive anthrptic fistbump to fellow grandparents unable to cuddle their darlings for so long* [74].

До лексичних лакун належать мовні одиниці на позначення звичайних явищ життя суспільства, які наявні в інших культурах, однак не мають там найменування. Наприклад, *weekday* означає день тижня, крім неділі чи суботи: *All those weekday nights when I had insisted I had to watch a match on TV – "It's really important. Chelsea might get knocked out if Spartak Moscow beat Marseille"*

[74]. Для представників української лінгвокультури саме поняття є зрозумілим, однак єдиної лексеми на позначення цього явища немає. Наприклад, *будній день* не покриває значення наведеної лексеми англійської мови.

До лексичних лакун належать також ідіоматичні одиниці, які передають сутність певного концепту, але в різних мовах різними засобами. Наприклад, ідіома *kick the bucket* використовується на позначення смерті, однак її буквальне відтворення українською мовою не матиме жодного сенсу для читача цільової мови, тому вона є лексичною лакуною: *In the 2007 film The Bucket List two terminally ill men played by Jack Nicholson and Morgan Freeman go on a road trip with a wish list of to-dos before they “kick the bucket”* [74].

Ще один приклад – ідіома *bunch of fives*, що використовується на позначення удару. Основою ідіоми постає те, що при ударі людина використовує руку, на якій є п'ять пальців (*fives*), і при перекладі вона теоретично буде зрозумілою читачеві, однак не передасть стилістичного навантаження, закладеного в оригіналі: *A well-aimed bunch of fives to wipe the smirk off his face is what the self-styled squire of Ambridge needs, and if the cuckolded doctor hadn't been such a wimp he'd have given Brian* [74].

До того ж, лакунарними постають ідіоми з ономастичними компонентами, такі як *Darby and Joan*, що широко використовується у Великій Британії для позначення подружньої пари похилого віку. Вважається, що фразу *Darby and Joan* придумав Генрі Вудфолл у пам'ять про свого роботодавця Джона Дарбі та його дружину Джоан Дарбі, яких він уважав гарною парою: *The skill is to manage togetherness so that it also allows a sense of separateness – but we're living in an era when Darby and Joan isn't seen as attractive* [74].

Семантична лакуна полягає у відсутності слова і семми за наявності концепту. Це означає, що в мові відсутнє відповідне значення, однак сам концепт присутній у тому чи іншому вигляді.

Зокрема, до семантичних лакун належать назви окремих політичних посад, оскільки їх основний перелік є досить сталим для більшості демократичних країн, однак назви і обсяг повноважень можуть відрізнятися.

Наприклад, це назва посади *home secretary*, назва посади старшого міністра в уряді Сполученого Королівства, який очолює міністерство внутрішніх справ і

відповідає за національну безпеку, поліцейську та імміграційну політику країни: *Despite the move by the home secretary, Theresa May, the prime minister admitted that the government had inadequate data on the issue* [76]. Хоча

відповідна посада представлена і в інших лінгвокультурах, її назва є лакунарною.

Ще одна назва посади, семантично лакунарна для інших політичних систем – *Health Secretary*, що номінує міністерський пост в уряді Сполученого королівства, у віданні якого перебуває міністерство охорони здоров'я

Великобританії, який очолює Національну службу охорони здоров'я Англії, і

обіймає міністерську посаду у складі Кабінету: *He been a brilliant MP, Health Secretary, Shadow Health Secretary and will make a great Mayor for Manchester* [76]. Хоча подібна посада існує у багатьох політичних системах світу, назва і

обсяг повноважень такого міністра відрізняються, тому аналізована лексема є семантично лакунарною для української лінгвокультури.

Так само, *education secretary* – це лексема на позначення міністерського посту в уряді Сполученого королівства, відповідального за роботу

Департаменту освіти: *It was the first time in the union's history that delegates had passed a motion of no confidence in an education secretary* [74].

Семантично лакунарною для інших лінгвокультур є посада в політичній партії, що має назву *party chair*, що використовується на позначення голови політичної партії: *Tom Watson, the former Labour party chair whose campaign*

against the bookmakers convinced Miliband to act, said he was calling for the gambling industry to pay a statutory levy to fund research into the effects of betting

because the current voluntary arrangement gave big business too much influence on policy [76].

Семантично лакунарною є і лексема *NHS Direct*, що використовується на позначення служби медичних консультацій та інформації, що надається Національною службою охорони здоров'я, створеною у березні 1998 року:

Pupils with chickenpox, whooping cough or mumps are recommended to take five days off, while those with measles should take four days off, according to the booklet, which suggests that parents with an ill child seek advice from NHS Direct Wales or consult their GP [74].

Назви професій також можуть бути семантично лакунарними через відмінності систем освіти країн. Зокрема, *headteacher* позначає посаду керівника школи, який несе найбільшу відповідальність за управління школою: *Headteachers pass vote of no confidence in education policies [74]*. В інших лінгвокультурах назва цієї професії також існує, однак не здатна передавати тих значень, що закладені в лексемі *headteacher*.

Відмінності в системі освіти також призводять до семантичної лакунарності лексичних одиниць на позначення типів навчальних закладів, наприклад, *secondary schools* на позначення закладу, який надає середню освіту: *Several schools, such as Park View and Golden Hillock secondary schools, are already academies, and are likely to take legal action, including possible judicial review, to challenge Ofsted's rulings [74]*. Незважаючи на те, що ланка середньої освіти наявна у багатьох країнах, типологія шкіл є культурно-специфічною, тому лексемі *secondary schools* варто вважати саме семантичною лакуною.

Ще один приклад семантичних лакун сфери освіти – *A Level exams*, лексема, що використовується на позначення предметної кваліфікуючої серії іспитів у Великій Британії та країнах Британської Співдружності, що вважається частиною загального атестата про середню освіту для учнів, які закінчують середню довузівську освіту: *With over 780,000 individuals enrolled in A Level exams in 2020 alone, there are more young people than ever trying to intuit their own path forward [73]*.

Також наявні відмінності у системі організації медицини, тому окремі лексеми мови медицини можуть бути лакунарними, наприклад, *GP (general*

practitioner) – лікар, який займається лікуванням гострих і хронічних захворювань, надає профілактичну та санітарно-просвітницьку роботу пацієнтам різного віку; їхні обов'язки не обмежуються окремими галузями медицини, і вони володіють певними навичками лікування людей із кількома

проблемами зі здоров'ям: *After a month with no word, but knowing immunisations were still being delivered to group 1a and therefore not expecting my turn to come any time soon, I called my GP* [74]. GP, таким чином, – перший лікар, до якого

звертається пацієнт у разі хвороби. Однак варто зазначити, що такі спеціалісти навчені лікувати пацієнтів рівнів складності, що відрізняються в різних країнах.

Економічна сфера також має в собі лакунарні мовні одиниці, такі як *VED* (*Vehicle Excise Duty*) що позначає річний податок, який стягується як акцизний збір і який необхідно сплачувати за більшість типів механічних транспортних

засобів, що будуть використовуватися (або паркуватися) на дорогах загального користування у Сполученому Королівстві: *Buying used will also allow you to avoid having to pay VED, which is a tax for new motorhomes calculated based on CO2 emissions – this is why you should look for low or zero emissions if buying new* [73]. Незважаючи на те, що транспортні податки існують у багатьох

країнах, саме в такому вигляді транспортний податок є лакунарним явищем.

До семантичних лакун належать також лакуни на позначення певних соціально-культурних явищ, які існують в різних культурах, але не в усіх культурах мають для цього іменування. Наприклад, всі користувачі мережі

Інтернет схильні до такої поведінки, що іменується в англійській мові як *doomscrolling* – компульсивний пошук поганих новин у мережі Інтернет:

There's a compulsiveness to doomscrolling. We are looking for something, even though we are not sure exactly what it is (reassurance? Truth? Validation? Answers? A vaccine?) [74].

Із розвитком мережі Інтернет пов'язана також поява такої лексичної одиниці, як *stombie* – пішохід, що йде повільно і не звертає уваги на своє оточення, тому що він зосереджений на своєму смартфоні. *Stombies just*

scrolling through pages of information, waiting for a reaction [74]. Люди, що іменуються лексемою *stombie*, наявні в усіх лінгвокультурах, в яких розвиненими є соціальні мережі і технології взагалі, однак своє іменування такі люди отримали саме в англійській мові.

Когнітивні (концептуальні) лакуни полягають у відсутності як слова, так і концепту. Тобто, мова йде про номінацію таких явищ, які не було пізнано лінгвокультурною спільнотою – носієм мови.

До цієї групи належать, зокрема, лакуни, що відображають реалії суспільно-політичного життя окремого народу, які через особливості історичного розвитку не присутні у житті інших народів.

Наприклад, це – назви суспільно-історичних подій, такі, як *Leave* [*campaign*] для Великобританії, що позначає агітаційну кампанію перед референдумом, який пройшов у країні 23 червня 2016 року, та на якому виносилося питання щодо виходу країни із Європейського союзу. Агітаційна кампанія мала на меті переконати громадян голосувати за вихід із ЄС: *Why Leave won and what's next for the UK* [68]. Оскільки така подія не відбувалася більше в жодній країні світу, лексема *Leave* у даному випадку є лакунарною для всіх інших культур світу.

Так само, була запущена протилежна кампанія, за збереження членства у ЄС, і вона мала назву *The Remain campaign*: *The Remain campaign was merely defined in negative terms, highlighting the "disastrous consequences" of leaving while failing to emphasize the benefits of staying* [68]. Як і у попередньому випадку, *the Remain campaign* є лакунарною для інших культур.

Прихильники останньої кампанії мали назву *the Remainers*, що також постає когнітивною лакуною для інших лінгвокультурних спільнот, оскільки явище, позначене лексичною одиницею, існувало у межах однієї спільноти:

The more the Remainers quoted eminent economists on the dangers of leaving, the more the Outers got credit in their assertion that British citizens "have had enough of experts" [68].

Сам процес виходу Великобританії із складу ЄС має назву *Brexit*, відповідно, не також лакуна для інших лінгвокультур: *Boris Johnson and Michael Gove proved to be able to better sell the Brexit product and were more trusted than their counterparts* [68].

Інший суспільно-політичний процес, що відбувався у Великобританії, та відсутній в інших лінгвокультурах, це референдум щодо відокремлення Шотландії від Сполученого Королівства, який мав назву *Yes Scotland*. *However, Tory activists also believe they have an opportunity to attract centre-right voters after the Scottish government and Yes Scotland ran a strongly centre-left pro-independence campaign* [74]. Такий референдум проходив виключно на території Шотландії і не має відповідників в інших країнах.

Лакунарними є і назви політичних подій, таких, як політичний скандал *Plebgate affair* у Великобританії, на фоні сварки між депутатом від Консервативної партії Ендрю Мітчеллом і поліцейськими, які чергували біля Даунінг-стріт, коли Мітчелл лаявся на поліцейських і називав їх *plebs* (зневажливе слово, що означає людину з низького соціального класу), коли вони відмовилися відкрити головні ворота, щоб він виїхав зі своїм велосипедом, сказавши йому пройти через сусідні пішохідні ворота: *Some of the officers being investigated for swapping porn on their mobile phones are from unit involved in Plebgate affair* [74]. В українській лінгвокультурі не лише невідома назва скандалу, але і сама сутність скандалу не є знайомою більшості українського суспільства.

До реалій суспільно-політичного життя належить і лексема *Tory*, що репрезентує назву однієї з політичних партій Великобританії, яка у сучасній країні відповідає консервативній партії: *The Leave campaign could also count on the lack of cohesiveness within the Remainers, backed by an internally fragmented Tory coalition and by an ambivalent Jeremy Corbyn* [68]. Оскільки такий двопартійний розподіл, а також сама партія або її аналог не представлені в Україні, для української лінгвокультури *Tory* – лакунарна лексична одиниця.

Відсутній і інших лінгвокультурах і концепт, що позначається в англійській мові лексемою *Pay Review Body* – підрозділ у Сполученому Королівстві є урядовий механізм, який замінює колективні переговори для певних груп працівників у державному секторі, наприклад лікарів і медсестер у Національній службі охорони здоров'я: *The seven unions taking part in Monday's action were discussing three options for the next stage of their attempts to force the coalition to pay all NHS staff the 1% rise recommended last year by the NHS Pay Review Body but rejected by Hunt* [74].

Окрім того, когнітивними лакунами варто вважати назви державних і недержавних програм, типових лише для країни, з якої походить лакуна. Наприклад, *Flood Re* означає це систему зборів і нулів у Сполученому Королівстві, яка замінила Заяву про принципи, узгоджену між урядом та страховими компаніями, для забезпечення страхового покриття від повеней для домоволодінь, що вважаються схильними до значного ризику повені: *The Cabinet Office minister, Oliver Letwin, who negotiated Flood Re with insurers, is due to attend Tuesday's meeting along with the floods minister, Dan Rogerson* [74].

Лише у політиці Великобританії наявна лексема *backbenchers*, що репрезентує у вестмінстерській системі членів Парламенту, які не є міністрами, членами тіньового кабінету, парламентськими партійними організаторами чи офіційними представниками, рядові депутати: *Forget plotting backbenchers: the Labour leader's main problem is that the dialogue he's attempting to have with the nation is just too negative* [76]. Для української та низки інших політичних систем ця лексема є повністю лакунарною.

Окрім того, лакунарними для інших лінгвокультур є назви інших організацій і компаній, які представлені лише в окремих країнах чи групах країн. Наприклад, *the Sports Direct* постає назвою мережі магазинів по всій Європі, що поставляє товар відомих брендів Puma, Nike, Adidas, Crocs, Calvin Klein, а також є власником авторських розважальних і спортивних брендів, визнаних світовою спільнотою: *They are a legacy of the Margaret Thatcher years and where these conditions have been successfully challenged, as in the Sports*

Direct case, it has been largely through the efforts of the trade union movement, rather than through the action or inaction of successive governments [76]

Ще одна така лакуарна назва – *Asda*, назва мережі супермаркетів у Великій Британії, що торгує продуктами харчування, одягом та іншими різноманітними товарами. *The referendum on Britain remaining part of or leaving the European Union is proving bad news for customers and staff of Asda and B&Q* [76]. Ця мережа супермаркетів не представлена в інших культурах, тому лексема *Asda* є концептуально лакуарною для інших лінгвокультур.

У різних суспільствах також існують назви свят, нехарактерних для інших лінгвокультур, такі як *Hogmanay* – шотландське свято останнього дня року: *What better time for a man who will be 60 on Hogmanay to slip quietly from the stage?* [74] Хоча в інших культурах наявна лексема на позначення свята останнього дня року, однак її зміст не передає зміст лексеми *Hogmanay*, оскільки свято, позначене останньою, передбачає смолоскипні ходи, різні розваги з вогнем (файр-шоу, феєрверки, спалення), що нетипово для свята Нового року.

Кількісне співвідношення типів лінгвокультурних і соціокультурних лакун у текстах Інтернет-дискурсу за співвідношенням слова з концептом представлено у таблиці 2.1 та на рис. А 1.

Таблиця 2.1

Типологія лінгвокультурних і соціокультурних лакун у текстах Інтернет-дискурсу за співвідношенням слова з концептом

Типи лакун	Кількість	Частка
Лексичні лакуни	29	26,1%
Семантичні лакуни	39	35,1%

Когнітивні (концептуальні) лакуни	43	38,7%
Загалом	111	100,0%

Як демонструє кількісна інформація, в текстах Інтернет-дискурсу найчастіше представлені когнітивні (концептуальні) лакуни (38,7% від аналізованої кількості). Значна частота їх уживання пов'язана з тим, що користувачі Інтернет-дискурсу дуже часто обговорюють локальні події, які стосуються їх лінгвокультури, і такі події можуть бути повністю чужими для суспільств – носіїв інших мов.

Окрім того, значною є частотність використання в текстах Інтернет-дискурсу семантичних лакун (35,1% від загальної кількості), що найчастіше пов'язано з обговоренням особливостей суспільно-політичних систем країни. У таких випадках концепт може існувати і в лінгвокультурі мови перекладу, однак наявні відмінності в лексичному вираженні та семантичному наповненні одиниць мови оригіналу та мови перекладу.

Найменш частотними є лексичні лакуни (26,1% від загальної кількості). Їх уживання пов'язане із використанням ідіоматичних одиниць, які не мають повних відповідників у мові перекладу, або ж так званих «випадкових лакун», коли у мові перекладу не сформувалася лексична одиниця на позначення певного явища, яке присутнє і в лінгвокультурі мови оригіналу, і в лінгвокультурі мови перекладу.

Отже, можна зробити висновок, що лакунарність у текстах Інтернет-дискурсу спостерігається частіше не на лексичному, а на смисловому (семантичному і когнітивному) рівнях, оскільки при перекладі таких текстів стикається живе мовлення двох досить різних культур, які розвивалися здебільшого окремо, через що у них наявні певні явища, невідомі іншій лінгвокультурі.

2.2. Типологія лінгвокультурних і соціокультурних лакун у текстах Інтернет-дискурсу за мовним вираженням

У ході дослідження виявлено, що в текстах Інтернет-дискурсу представлено такі групи лінгвокультурних і соціокультурних лакун, як реалії, неологізми, власні назви, евфемізми, ідіоматичні вирази, аленізії та «випадкові» лакуни. Розглянемо кожну з цих груп реалій Інтернет-дискурсу більш докладно.

Реалії, що використовуються в текстах Інтернет-дискурсу, представлені в аналізованому матеріалі такими групами, як етнографічні та суспільно-політичні реалії.

Етнографічні реалії репрезентують унікальну для лінгвокультурної спільноти інформацію щодо побуту, праці, мистецтва та культури, етнічних об'єктів, мір і грошей. Зокрема, реалія *village fete* використовується на позначення фестивалю, вечірки чи святкування з тією різницею, що у Великобританії *village fete* являє собою не просто фестиваль, а традиційне публічне свято, яке проводиться просто неба та організовується для збору коштів на благодійність; зазвичай включає розваги та продаж товарів і прохолодних напоїв. *While the village fete endures, the fate of the village is secure* [74].

Реалія *CV* (*curriculum vitae*) іменує один із видів документів, що подається при працевлаштуванні. *CV* являє собою короткий письмовий опис кар'єри, кваліфікації та освіти особи та, на відміну від резюме, є більш докладним та розгорнутим: *University degrees are worth a little less to employers than they once were, but nonetheless remain an impressive – and sometimes essential – addition to your CV* [73]. Наведена реалія є «чужою» для української лінгвокультури, оскільки такий документ частіше використовується в англomовних країнах, а для українського ринку праці більш типовим залишається резюме.

Реалія *tuition fee* характеризує один із аспектів економічного життя лінгвокультурної спільноти, плату, яку стягують навчальні заклади за навчання чи інші послуги. У деяких країнах, окрім державних витрат (урядів та інших державних органів), приватні витрати через оплату навчання є найбільшим джерелом доходу для навчальних закладів: *Between high annual tuition fees and the cost of living, full-time study can be expensive to the point of inaccessibility for some* [73]. З огляду на дороговизну навчання, а також на специфіку здійснення студентами оплати за навчання, у цьому випадку лексична одиниця *tuition fee* постає реалією, оскільки номінує поняття, що включає як необхідність оплати, так і засоби пошуку коштів на таку оплату.

Ще одна реалія, що репрезентує особливості економічного життя країни, це *maintenance loan*, що позначає студентську позику, яку надає держава, і яка призначена для покриття витрат студента на проживання під час навчання в університеті; це – допомога в покритті орендної плати, рахунків, їжі тощо: *Still, there are financial options like independent student loans and government grants for low-income families available that students can use to bridge gaps between their bigger maintenance loans* [73]. Оскільки в українській лінгвокультурі відсутній концепт, який би репрезентував такий різновид кредиту, *maintenance loan* є повністю лакунарною лексемою для української мови.

Економічне життя Великобританії також репрезентовано реалією *annual road tax*, що використовується на позначення податку, який необхідно сплатити за моторизований транспортний засіб для використання його на дорогах загального користування, який щорічно сплачується уряду за ліцензію на транспортний засіб: *Annual road tax will be calculated based on the price that you purchased the vehicle for, so it is a good idea to shop around in the used market to keep your road tax down* [73]. В Україні такий податок для некомерційних транспортних засобів не застосовується, тому представлена лексична одиниця є лакунарною для української лінгвокультури.

Реалія *spinoff* на фондовому ринку позначає процес виділення зі складу компанії дочірнього підприємства з наступним виведенням останнього на

біржу; цей термін насто використовується для визначення нових компаній, що виникають на основі (державних) дослідницьких інститутів, університетів (їх дослідницьких і дослідно-конструкторських центрів) чи великих компаній, і така практика є типовою для європейських країн і нетиповою для України, що зумовлює лакунарність лексичної одиниці *spinoff* в українській мові: *Kimberly Clark said on Thursday that it would pursue a potential spinoff its health care business, becoming the latest company to slim down its operations to help bolster its stock price* [75].

У текстах інтернет-дискурсу наявні також реалії, що представляють побут певної культури, наприклад, *condo* (*condominium*), що позначає спільне володіння, володіння єдиним об'єктом, найчастіше будинком, але й іншим нерухомим майном: *Florida condo drops Isis name because of "scarily negative" connotations* [75]. У західній правовій системі цим словом позначаються специфічні правовідносини, що виникають при спільному володінні. Зокрема, ці правовідносини встановлюються між власниками квартир у багатоквартирних будинках або між власниками кількох, у тому числі й односімейних, будинків, розташованих на єдиній земельній ділянці, у той час, як у пострадянських країн подібний термін існує більше на позначення самих учасників такого об'єднання.

До етнографічних реалій належать також реалії сфери освіти, такі як *BTEC* (*Business and Technology Education Council*), що представляє собою рівень освіти, кваліфікація про закінчення середньої школи та кваліфікація подальшої освіти в Англії, Уельсі та Північній Ірландії, і така освіта проводиться за професійними предметами, починаючи від бізнес-досліджень до інженерії: *Many students in further education will already be familiar with colleges, as learning institutions for the gaining of A Levels and BTECs* [73].

Лакунарність аналізованої лексичної одиниці для української мови зумовлена відсутністю такого розподілу ланок освіти в українській системі освіти, і, таким чином, наведена реалія є повністю лакунарною для української лінгвокультури.

До етнографічних реалій відносяться також одиниці вимірювання, такі як *inch* – одиниця довжини в британській імперській і американській системах вимірювання, еквівалентна 2,54 см: *For the kitchen, installing an island or breakfast bar helps to utilise every inch of space, as you can install a hob or sink within the surface* [73]. Оскільки така система вимірювання в Україні не застосовується, а розповсюдженою є лише метрична система, *inch* є лакуною для української мови.

Суспільно-політичні реалії – це іменування одиниць адміністративно-територіального устрою, органів і носіїв влади, суспільно-політичного життя, а також військові реалії.

Зокрема, до суспільно-політичних реалій належать назви політичних посад, такі, як попередньо розглянуті *home secretary* та *party chair*: *Despite the move by the home secretary, Theresa May, the prime minister admitted that the government had inadequate data on the issue* [76]; *Tom Watson, the former Labour party chair whose campaign against the bookmakers convinced Miliband to act, said he was calling for the gambling industry to pay a statutory levy to fund research into the effects of betting because the current voluntary arrangement gave big business too much influence on policy* [76]. З огляду на відмінності політичних систем

англomовних країн та України, такі одиниці є лакунарними.

До суспільно-політичних реалій належать також і інші лексичні одиниці, на позначення членів уряду, такі як *backbenchers*, відсутні в українській політичній системі: *Forget plotting backbenchers: the Labour leader's main problem is that the dialogue he's attempting to have with the nation is just too negative* [76].

До лінгвокультурних і соціокультурних лакун належать також **неологізми**, що створюються в лінгвокультурі у відповідь на певні суспільно-історичні події. Зокрема, значна частка неологізмів утворена під час пандемії Covid-19, яка спершу проявилася у європейських країнах. Тому такі одиниці є частково лакунарними, оскільки явища, які вони позначають, поступово розвинулися і в Україні.

Зокрема, неологізмом часів пандемії коронавірусної хвороби є *Covid denial*, що використовується на позначення позиції деяких прихильників теорій заговору, які не вірять в існування такої хвороби взагалі, і, отже, принципово не вакцинуються та не дотримуються карантинних обмежень:

Covid denial is not confined to those who devour conspiracy theories, those who have morphed from militant anti-vaxxers to believe that coronavirus was invented by Bill Gates / the Chinese / the Jews to control us all so we are ready to be microchipped into subservience [74].

Ще одним таким неологізмом постає принцип *stay-at-home*, що під час пандемії коронавірусної хвороби став особливо актуальним через те, що уникання контактів з людьми у реальному житті дозволяє вберегтися від зараження вірусом: *Time to step up your stay-at-home game – we are entering the tricky, followup era of whatever this is [74].*

Неологізм *maskless* позначає людину, яка відмовляється надягати медичну маску як засіб захисту від вірусу. Таким чином, наведений неологізм утворено шляхом переосмислення значення, яке спочатку просто передбачало відсутність будь-якої маски, однак наразі *maskless* стосується саме тих, хто відмовляється носити медичну маску під час пандемії, а отже, необгрунтовано наражає себе й інших людей на небезпеку: *The maskless hordes and the QAnon conspiracy spouters seem to grow by the day [74].*

Під час пандемії нового значення отримало і поняття *frontline worker*, що почало використовуватися на позначення працівників як критичної інфраструктури, так і закладів, необхідних кожному жителю – супермаркетів, перукарень, автообслуговування тощо: *It may sound a bit dramatic, but we feel like we are literally putting our lives on the line, like any frontline worker, so that people can eat [74].*

Лексема *long-hauler* і раніше використовувалася на позначення людини, яка довго не може одужати від хвороби. Однак під час пандемії її значення сфокусувалося саме на тих людях, хто довго хворіє на коронавірусну хворобу. Тому використання *long-hauler* на сучасному етапі апелює саме на людину, яка

довго не може оговтатися після зараження Covid-19: *But as a Covid-19 “long-hander”, I have given up trying to find an internal logic to the story of my illness* [74].

В окрему групу в роботі виділено лінгвокультурні і соціокультурні лакуни у формі власних назв. В текстах Інтернет-дискурсу власні назви представлені здебільшого ергонімами і хрономімами. Розглянемо їх більш докладно.

Ергоніми являють собою назви організації та їх складових частин, а їх лакунарність полягає в тому, що через відмінності суспільно-політичного устрою країн у них не представлено абсолютно однакових організацій з однаковими функціями.

Наприклад, лакунарним для української лінгвокультури постає ергонім *NHS (National Health Service)*, що є загальним терміном для державних систем охорони здоров'я Сполученого Королівства, тобто, уніфікована система державних медичних закладів країни та закладів управління ними: *In lockdown one it felt a little embarrassing at times – people would wave, even stop and applaud as you went past as if you were a NHS worker* [74].

До ергонімів належить також *Justice Department*, назва підрозділу федерального уряду США, призначеного для забезпечення виконання законів та відправлення правосуддя, при тому еквівалентом йому постає об'єднання міністерства внутрішніх справ та юстиції, а також прокуратури в інших країнах: *It sounds like a movie plot, but in a remarkable report published on Thursday, the Wall Street Journal exposed that these spy planes are part of an actual mass surveillance program overseen by the Justice Department* [74].

Лакунарними ергонімами для української мови постають також назви англійських політичних партій, таких як *Country party*, що іменує коаліцію Топі і Вігів у період з 1680 до 1740 рр., і особливо під час правління міністра Уолпола (з 1730 до 1743 р.): *The organisation, which began as the agrarian Country party, still has its basis in the philosophy of country-mindedness, that rural people are essential to the nation’s prosperity and identity* [74].

Хроніми, що використовуються в текстах Інтернет-дискурсу, позначають суспільно значущі для культури мови оригіналу події, наприклад, *Royal Ascot*, що використовується на позначення скачок на британському іподромі подвійного призначення, розташований в Аскоті, графство Беркшир, Англія, який використовується для скачок чистокровних коней; при цьому ці скачки – одна з улюблених розваг британської королівської родини, яка щороку без запізнь з'являється за церемонію відкриття. Тому ці скачки – подія загальнодержавного масштабу для Великобританії: *Royal Ascot is a huge spectacle and an enjoyable day out however I was looking forward to checking out a more relaxed event this time around* [73].

Значну частину лакунарної лексики сучасного англomовного Інтернет-дискурсу – складають **евфемізми**. Їх лакунарність полягає в тому, що система евфемізмів складається на основі міфології, релігії, а також інших уявлень, які є унікальними для кожної лінгвокультури.

Так, наприклад, *blue on blue* використовується на позначення ситуації, коли військовий підрозділ випадково відкриває вогонь по союзним підрозділам: *As soon as the message came through, they knew they had fired. They knew immediately it was “blue on blue”* [74]. Евфемізм утворено на основі того,

що назва *blue* використовується для опису дружніх підрозділів на полі бою чи карті, у той час, як *red* описує «ворога».

Ще один приклад евфемізму – *the stork did visit*, що позначає, що в жінки скоро народиться дитина: *Months later, when the stork finally did visit, my mum celebrated by allowing the Sun to print my first scan picture* [74]. Поява цього евфемізму пов'язана з середньовічним віруванням про те, що лелеки приносять немовлят, коли жителі Північної Європи одружувалися в середині літа й народжували своїх немовлят навесні – коли мігруючі лелеки поверталися гніздитися в цьому районі.

Коли в США говорять про рабство, використовується евфемізм “peculiar” institution: *Know-nows: I know now that I am essentially an essential African, in occupancy here because of an indeed “peculiar” institution* [74]. Цей

евфемізм бере свої корені від назви книги Кеннета М. Стемпа, *The Peculiar Institution: Slavery in the Ante-Bellum South*, яку використовував у своїй ідеології Мартін Люгер Кінг.

Евфемізм *unsavory character* позначає неприємну або морально деградовану людину: *He was a certainly an unsavory character. It is said that there is no honour among thieves and that would certainly apply in this case* [74].

Інший евфемізм, *beauty parlour* на позначення публічного дому, бере своє походження із прямого значення словосполучення, що позначало салон, де працюють перукарі та косметологи, однак під такі заклади маскувалися і публічні дома: *However, the organiser of the party was identified as Bunty and the piece informed us that he runs a "beauty parlour" named after him* [74].

В текстах Інтернет-дискурсу наявні також і релігійні евфемізми, наприклад, одна із назв диявола *Old Scratch: The story opens in classic folk-tale style with the strange circumstances of Jack's birth: One snowy night, a heavily pregnant young woman and a man seek shelter at the shack of Old Scratch, a goatherd, then vanish the next morning, leaving a baby behind* [74]. Назва, ймовірно, походить від середньоанглійського *scrat*, назви демона або гобліна, що походить від давньоскандинавського *skratte*.

Ще однією широко представленою групою лакунарних одиниць у текстах Інтернет-дискурсу постають **ідіоматичні вирази**, що використовуються для стислого влучного існування і характеристики повсякденного життя представників лінгвокультури. Лакуарність ідіоматичних виразів зумовлена тим фактом, що кожна лінгвокультура створює власні ідіоми на основі реалій її життя, а тому ідіоми надзвичайно тісно пов'язані з культурою нації. Розглянемо особливості використання ідіом у текстах Інтернет-дискурсу.

Зокрема, характерними для Інтернет-дискурсу є ідіоматичні одиниці, пов'язані із народженням і долею, такі як *born the wrong side of the blanket*, що позначає бути народженим поза щобом: *Jane Bown: "I was born the wrong side of the blanket. On the kitchen floor"* [74]. Вважається, що дитина, народжена

поза шлюбом, народжується не на тій стороні ковдри, ніби бути під ковдрою – це розкіш, на яку мали право лише законно народжені діти.

Ідіоматичні вирази також можуть використовуватися для характеристики людини, наприклад, *a proper Charlie* на позначення дурної людини: *But now, following a round of re-releases of his classic films, I realise what a proper Charlie I've been* [74]. Походження даної ідіоми досі є дискусійним.

Ідіоматичні вирази можуть характеризувати не лише внутрішні якості, а і зовнішність описуваних людей, наприклад, *Cupid's bow lips* – риса обличчя, де подвійний вигин верхньої губи людини, як то кажуть, нагадує лук Купідона,

римського бога еротичного кохання. Вершини дужки збігаються з фільтральними колонами, надаючи губі вигляд дужки, що виступає: *Its most distinctive effect is clearly shown in Peter's portrait, his curvy Cupid's bow lips* [74].

Ідіоматичні вирази в текстах Інтернет-дискурсу можуть також характеризувати власне особливості життя людини. Наприклад, скрутні часи описуються ідіомою *a rainy day*, що, очевидно, пов'язано з тим, що дощовий день є менш приємним для більшості людей, ніж сонячний: *A fifth of Britons admit to having no savings whatsoever while only just over a third of adults say they have less than £500 put aside for a rainy day, new research reveals today* [74].

Проблема вибору без вибору характеризується ідіомою *Hobson's choice*: *In effect Irish voters will be faced with an economic/fiscal Hobson's choice: vote yes, even if means a further dilution of sovereignty; vote no and you will probably end up junking your euro notes and coins for a currency pegged to sterling* [74].

Вважається, що ця ідіома з'явилася через «хостлера» (той, хто орендує коней) на ім'я *Hobson*, який забороняв орендарям бронювати певного коня. Натомість орендарі приймають наступного доступного коня. Отже, *Hobson's choice* означає відсутність вибору взагалі.

Надзвичайні швидкість настання певних подій описано ідіомою *before you can say Jack Robinson*: *Farage has said that if Ukip fails to win a seat in the general election next year, he will quit. "Good lord, yes. I will be out the door before you can say Jack Robinson"* [74]. Ідіома походить від імені дуже непостійного

джентльмена на ім'я *Jack Robinson*, який відвідував своїх сусідів і зникав раніше, ніж його ім'я встигли оголосити.

Ідіоматичний вираз *to pile Ossa on Pelion* та його варіанти означають додати труднощі до труднощів, а також додати до того, що вже є великим: *Add to this the charisma of a gaggle of beguilingly natural child actors and then – to pile Ossa on Pelion, from a writer's point of view – to have a script that adheres as closely as possible to the novel itself must be the apotheosis of any writer's dream*

[74]. *Pelion* і *Ossa* – це дві гори у Фессалії, на півночі Греції, а нагромаджувати, а також нагромаджувати, *Ossa* на *Pelion* натякає на грецьку міфологію: два велетні, *Орус* і *Ерідант*, намагалися нагромадити *Ossa* і *Pelion* на Олімпі, щоб досягти богів і повалити їх.

Культурно-специфічними, а отже, і лакунарними, постають деякі алюзії як відсилки на культурні продукти певного суспільства. Наприклад, *We're not in Kansas any more* означає, що людина більше не знаходиться в тихій і комфортній обстановці, а джерелом походження фрази постає американський фільм "The Wizard of Oz": *The only time I felt "We're not in Kansas any more" was Trucks Gone Wild at the Redneck Yacht Club* [74].

До лакун, що зустрічаються в текстах Інтернет-дискурсу, належать також так звані «випадкові» лакуни – слова і словосполучення, що не мають відповідностей у лексичному складі іншої мови, однак причина відсутності не завжди раціональна, в більшості випадків їй не можна знайти культурно-історичне або соціальне пояснення. Це – такі з вищерозглянутих лексичних одиниць, як *weekday*: *All those weekday nights when I had insisted I had to watch a match on TV – "It's really important, Chelsea might get knocked out if Spartak Moscow beat Marseille"* [74]; *parent* в однині: *They do not mean to, and they don't. It's easy to fall short as a parent, but almost impossible to be a terrible grandparent* [74]; та *grandparents* у множині: *It's been so hard on so many people for so many reasons, but a massive arthritic fistbump to fellow grandparents unable to cuddle their darlings for so long* [74].

Кількісне співвідношення типів лінгвокультурних і соціокультурних лакун у текстах Інтернет-дискурсу за мовним вираженням представлено у таблиці 2.2 та на рис. А.2.

Таблиця 2.2

**Типологія лінгвокультурних і соціокультурних лакун у текстах
Інтернет-дискурсу за мовним вираженням**

Типи лакун	Кількість	Частка
Реалії	35	31,5%
Неологізми	16	14,4%
Власні назви	13	11,7%
Евфемізми	17	15,3%
Ідіоматичні вирази	19	17,1%
Алюзії	1	0,9%
«Випадкові» лакуни	10	9%
Загалом	111	100%

Таким чином, найчастіше в текстах Інтернет-дискурсу спостерігаються такі лакунарні одиниці, як реалії (31,5%), що позначають етнографічні та суспільно-політичні характеристики життя іншомовної лінгвокультури.

Приблизно однаково часто у текстах Інтернет-дискурсу вживаються ідіоматичні вирази (17,1%) та евфемізми (15,3%), які є носіями культурної інформації з огляду на те, що їх джерелами є культура, побут, міфологія та вірування народу, що їх створює. Також особливості розвитку суспільства – носія мови оригіналу представлені в лакунарних неологізмах (14,4%), що відображають сучасні особливості життя цих лінгвокультур.

Власні назви (11,7%) також часто є лакунарними, оскільки використовуються для номінації явищ іншомовної дійсності, які не мають відповідників у культурі мови перекладу або ж відрізняються за обсягом.

Найчастіше це – назви організацій та їх підрозділів, а також назви часових проміжків або свят.

«Випадкові» лакуни складають 9% від проаналізованих прикладів. Їх існування не можна пояснити якимось об'єктивними причинами, однак вони передбачають відсутність лексичної одиниці у мові перекладу на позначення певного концепту, хоча сам концепт може в цій культурі і існувати.

0,9% аналізованих лакун – це аллозії, які також міцно укорінені в культурі мови оригіналу та, таким чином, не можуть повно сприйматися читачами мови перекладу, оскільки такі культурні відсилки відчуються повністю лише носіями мови оригіналу.

Висновки до розділу 2

За співвідношенням слова з концептом лінгвокультурні і соціокультурні лакуни в роботі розподілено на лексичні, семантичні та когнітивні лакуни. Зокрема, в текстах Інтернет-дискурсу найчастіше представлені когнітивні (концептуальні) лакуни (38,7%), уживання яких пов'язано з тим, що користувачі Інтернет-дискурсу дуже часто обговорюють локальні події, які стосуються їх лінгвокультури, та можуть бути повністю чужими для інших суспільств. Досить значною є частотність використання в текстах Інтернет-дискурсу семантичних лакун (35,1%), що пов'язано з обговоренням особливостей суспільно-політичних систем країни, коли концепт може існувати і в лінгвокультурі мови перекладу, однак наявні відмінності в лексичному вираженні та семантичному наповненні одиниць мови оригіналу та мови перекладу. Найменш частотними є лексичні лакуни (26,1%), які представлені здебільшого ідіоматичними одиницями, які не мають повних відповідників у мові перекладу, або ж так звані «випадкових лакун», коли у мові перекладу не сформувалася лексична одиниця на позначення певного явища, яке присутнє і в лінгвокультурі мови оригіналу, і в лінгвокультурі мови перекладу.

У ході дослідження виявлено, що відповідно до мовного вираження лінгвокультурні і соціокультурні лакуни в текстах Інтернет-дискурсу представлені 7 групами мовних одиниць, такими як реалії, неологізми, власні назви, евфемізми, ідіоматичні вирази, алюзії та «випадкові» лакуни.

Найчастіше в текстах Інтернет-дискурсу спостерігаються такі лакунарні одиниці, як реалії (31,5%), що позначають етнографічні та суспільно-політичні характеристики життя іншомовної лінгвокультури. Приблизно однаково часто вживаються ідіоматичні вирази (17,1%) та евфемізми (15,3%), які є носіями

культурної інформації, а їх джерелами є культура, побут, міфологія та вірування народу, що їх створює. Особливості сучасного розвитку суспільства

– носія мови оригіналу представлені в лакунарних неологізмах (14,4%). Окрім того, часто лакунарними є і власні назви (11,7%), що використовуються для

номінації явищ іншомовної дійсності, які не мають відповідників у культурі

мови перекладу або ж відрізняються за обсягом. Найменш частотними є «випадкові» лакуни (9%) та алюзії (0,9%).

РОЗДІЛ 3

КОМПЕНСАЦІЯ ЯК ЗАСІБ ДЕЛАКУНІЗАЦІЇ ТЕКСТІВ
ІНТЕРНЕТ-ДИСКУРСУ3.1. Особливості застосування перекладацької компенсації як засобу
подолання неперекладності

Неперекладність – це властивість тексту або будь-якого висловлювання однією мовою, для якої не можна знайти еквівалентного тексту чи висловлювання іншою мовою. Дж. Кетфорд, відомий учений-перекладач зі школи лінгвістики, порушив питання неперекладності в 1965 році [58]. Він стверджує, що лінгвістична неперекладність зумовлена відмінностями мовою оригіналу та мовою перекладу, тоді як культурна неперекладність пов'язана з відсутністю в мові перекладу відповідних ситуативних особливостей [63, с.826].

Як слушно зазначає У. Уїлкс, не потрібно звертатися до екзотичних мовних і культурних спільнот, щоб знайти безліч прикладів, які показують, що компенсаційні стратегії є абсолютно необхідними для формування тексту перекладу таким чином, щоб досягти принаймні мінімальної функціональної еквівалентності між текстом оригіналу та текстом перекладу. Кожного разу, коли спроби прямої передачі на основі однозначних мовних відповідностей зазнають невдачі, перекладач повинен вдаватися до операцій реструктуризації, щоб гарантувати оптимальне співвідношення між текстами оригіналу і перекладу. У таких випадках перекладач не може і не повинен задовольнятися лише спробою спростити те, що представлено в мові оригіналу [78, с.4].

Тож **компенсація** – це техніка відшкодування втрат важливих функцій тексту мовою оригіналу шляхом відтворення ефектів мови оригіналу приблизно в тексті перекладу засобами, відмінними від тих, що використовуються в тексті перекладу [62, с.35]. При застосуванні компенсації перекладачі відмовляються від спроби передати лауну як таку і замість цього

компенсують це, вставляючи певні лінгвістичні одиниці, які не є частиною вихідного тексту. Але еквівалентність прагматики при цьому зберігається [66, с.18].

Щоб компенсувати втрати, перекладач може використовувати різні техніки, такі як надання додаткових пояснень у дужках, надання коментарів у виносках, використання техніки транслітерації, додавання та пропуску тощо [59, с.248]. Х. Газала стверджує, що «будь-яка проблема перекладу потребує вирішення. Без рішення (чи рішень) немає великої користі у визначенні проблеми перекладу. Направді, без вирішення проблем перекладу ми припиняємо перекладати взагалі» [60, с.24].

Однак, більшість авторів на цю тему зазначають, що компенсація вимагає обережного, стратегічного застосування. Зважаючи на те, що перенесення значень з однієї мови на іншу постійно призводить до певного ступеня втрат, перекладач повинен вирішити, чи виправдана компенсація та коли [66, с.18]. Зокрема, П. Ньюмарк припускає, що «каламбури, алітерація, рима, сленг, метафори, важкі слова – все це можна компенсувати, якщо гра варта свічок, але іноді це не так» [67, с. 144]. У подібному ключі С. Херві та Дж. Хіггінс стверджують, що «хоча винагородою є демонстрація винахідливості перекладача, зусилля, які вона вимагає, не повинні витрачатися на неважливі в тексті елементи» [62, с.40].

При цьому, як стає зрозумілим, важливим аспектом застосування компенсації є те, що не може існувати єдиного набору компенсаційної поведінки для кожного, оскільки окремі перекладачі можуть різними способами пристосовувати середовище мови оригіналу до середовища мови перекладу. У той час як загальні процедурні компоненти в поведінці перекладача є універсальними, їхні конкретні прояви у розбудові текстуально прийнятних стратегій, методів і технік передачі можуть бути різними у кожного окремого перекладача. Що є спільним для перекладачів, які намагаються впоратися зі своїм завданням, так це здатність компенсувати міжмовні та міжкультурні відмінності. Зазвичай перекладач, особливо якщо

це штатний перекладач, не може вибрати своє текстове середовище. Отже, він досягне успіху у своїй роботі лише в тому випадку, якщо зможе добре адаптуватися до середовища, в якому він перебуває, щоб мінімізувати неминучі відмінності між мовою оригіналу й мовою перекладу. Те, з чого складаються компенсаторні навички, може відрізнятися, принаймні певною мірою, як у різних перекладачів, так і в різних ситуаціях перекладу. Таким чином, компенсаційна продуктивність не є однаковою для різних перекладачів і в різних середовищах. Усвідомлення потреби в компенсації може бути однаковим, але те, як компенсація буде досягнута, значною мірою залежить від адаптаційних навичок, якими скористається перекладач [78, с.4].

Серед **типологій прийомів компенсації** варто відзначити типологію С. Харві та Дж. Хігінса, які розрізняють чотири категорії: 1) компенсація за видом (англ. compensation in kind), коли різні лінгвістичні прийоми використовуються в тексті перекладу, щоб відтворити ефект у тексті оригіналу; 2) компенсація за місцем (англ. compensation in place), де ефект у тексті перекладу репрезентовано в іншому місці, ніж в оригіналі; 3) компенсація шляхом злиття (англ. compensation by merging), де ознаки тексту оригіналу конденсуються в тексті перекладу; 4) компенсація шляхом поділу (англ. compensation by splitting), коли значення слова тексту оригіналу має бути розширено до більшої частини тексту перекладу [62, с.34–40].

Пізніше К. Харві удосконалив цю класифікацію, виділивши паралельну компенсацію (англ. parallel compensation), суміжну компенсацію (англ. contiguous compensation), зміщену компенсацію (англ. displaced compensation) та узагальнену компенсацію (англ. generalized compensation). Паралельна компенсація – це випадок, коли компенсація відбувається точно в тому самому місці тексту, тоді як безперервна компенсація має місце, коли вона виконується на короткій відстані від втраченого ефекту вихідного тексту.

Коли компенсація відбувається на великій відстані від втрати вихідного тексту – це випадок зміщеної компенсації та, нарешті, узагальнена компенсація – це випадок, коли текст перекладу включає стилістичні особливості, які

допомагають натуралізувати текст для цільового читача, щоб досягти порівнянної кількості та якості ефекту [61, с.66–85].

Іншу класифікацію компенсації на явну (англ. explicit) та неявну (англ. implicit) компенсацію представлено в роботі X. Ma [65, с.37–39], а компенсацію шляхом інтеграції (англ. compensation by integration), компенсацію шляхом ізоляції (англ. compensation by isolation), компенсацію за допомогою того самого прийому (англ. compensation with the same device), компенсацію за допомогою іншого прийому (англ. compensation with a different device), компенсацію в паралельному місці (англ. compensation in a parallel location) та компенсацію у зміщеному місці (англ. compensation in a displaced location), синхронну компенсацію (англ. synchronous compensation) та компенсацію різниці (англ. compensation in difference) виділяє T. Keia [80, с.26–38].

Щодо ступеня відповідності К. Харві розрізняє три типи зв'язків (пряма відповідність, аналогічна відповідність і невідповідність). Пряма відповідність (англ. direct correspondence) спостерігається у випадку, коли компенсація здійснюється за допомогою того самого типу лінгвістичного засобу в мові перекладу. Це один з найбільш типових видів компенсації, який найлегше визначити. Аналогічна відповідність (англ. analogical correspondence) характеризується тим, що компенсація здійснюється шляхом використання прийому з того самого мовного репертуару, який використовується в мові оригіналу, але не є ідентичним за типом. Наприклад, використання зв'язку між присвійним займенником (*we*) і присвійним прикметником (*our*) є випадком аналогічної відповідності, оскільки вони походять від подібного, але не ідентичного лексико-граматичного засобу. У випадку невідповідності (англ. non-correspondence), з іншого боку, компенсація здійснюється за допомогою засобу мови перекладу, який не має спільних лінгвістичних особливостей із засобом мови оригіналу. Прикладом для цього типу є використання пунктуації та лексичних запозичень для компенсації використання системи часів мови

оригіналу, використання ідіом мови перекладу для компенсації неологізмів і ономастопеї мови оригіналу [61, с.79].

Подібно, на думку М. В. Якименка, у перекладацькій практиці використовуються два види компенсації. Компенсація аналогічним прийомом (повна компенсація) використовується в іншому місці перекладу щодо позиції мовної одиниці в оригіналі і у найбільш повній мірі забезпечує еквівалентність перекладу. Компенсація іншими прийомами (часткова компенсація) частіше використовується на місці непереданого прийому оригіналу і поповнює втрати лише частково [54, с.6].

Я. І. Рецкер оперує термінами локальна (місцева) та тотальна (загальна) компенсація, які за його типологією є різновидами семантичної (значеннєвої) та стилістичної (експресивної) компенсації. У випадку семантичної компенсації відтворюється пропущений, непереданий у перекладі компонент задля повноти змісту. Цей вид компенсації застосовується з метою заповнення прогалів, які викликані так званою безеквівалентною лексикою. Це насамперед позначення реалій, що є характерними для країни мови оригіналу і далекі, а іноді навіть незрозумілі у мові перекладу та в умовах іншої дійсності [47, с.64]. Якщо ці деталі не мають принципового значення, їх опущення не

буде відчутною втратою для читача. Але найчастіше перекладачу доводиться шукати шляхи відтворення подібних елементів у перекладі саме за допомогою компенсації. Стилістична компенсація націлена на заміну одного експресивного засобу іншим. Такий тип компенсації нерідко застосовується перекладачами художньої літератури, де, звісно, особливо важливо зберегти стилістичні особливості оригіналу [47, с.66].

В українському перекладознавстві Н. М. Гордієнко та А. В. Михайленко також слідують класифікації Я. І. Рецкера, додаючи до неї прагматичну компенсацію – компенсацію з метою прагматичної адаптації тексту перекладу.

Він має справу з елементами, які відсутні у мові перекладу, висловами, які потребують компенсації, при цьому має бути враховане розходження мов оригіналу і перекладу, специфічні для ареалу мови перекладу історичні,

соціально-культурні та психологічні фактори, що найчастіше істотно впливають на сприйняття перекладу. Прагматична компенсація пов'язана з усілякими додаваннями, поясненнями, опущеннями і навіть повними замінами фрагментів тексту при перекладі [15, с.84].

Дослідники також вказують при цьому, що існують локальна і тотальна компенсація. При локальній компенсації замінюється лише лакунарна мовна одиниця, у той час, як тотальна компенсація передбачає переклад, нееквівалентний на рівні слів, але еквівалентний на рівні комунікативної мети та застосовується у випадку, коли в мові перекладу взагалі не може бути відповідностей одиницям, що перекладаються [15, с.84].

Таким чином, компенсація визначається як техніка відшкодування втрат важливих функцій тексту мовою оригіналу шляхом відтворення ефектів мови оригіналу приблизно в тексті перекладу засобами, відмінними від тих, що використовуються в тексті перекладу. Існують різні підходи до типології компенсації (С. Херві та Дж. Хіггінс, К. Харві, Х. Ма, Т. Ксіа, М. В. Якименко, Я. І. Рецкер, Н. М. Гордієнко та А. В. Михайленко), однак суттєвою для даного дослідження вбачається розподіл компенсаторних технік на стилістичну, семантичну та прагматичну компенсацію, представлений в роботах Я. І. Рецкера, Н. М. Гордієнко та А. В. Михайленко.

3.2. Типологія компенсації при делакунізації текстів Інтернет-дискурсу

У ході дослідження виділено три основні види компенсації як засобу делакунізації текстів Інтернет-дискурсу: стилістична, семантична і прагматична компенсація. Розглянемо більш докладно особливості їх застосування.

3.2.1. Стилiстична компенсація. Стилiстична компенсація передбачає заміну одного стилістичного засобу іншим. У таких випадках перекладач, не

маючи можливість відтворити лакуарну лексичну одиницю, передає її іншими засобами мови перекладу, які мають подібне стилістичне забарвлення.

Зокрема, при стилістичній компенсації лакуарні мовні одиниці Інтернет-дискурсу можуть відтворюватися метафоричними одиницями, як у

наступному фрагменті: *Covid denial is not confined to those who devour conspiracy theories. Those who have morphed from militant anti-vaxxers to believe that coronavirus was invented by Bill Gates / the Chinese / the Jews to control us all so we are ready to be microchipped into subservience* [74] – Ковід-дисидентство

не обмежується лише тими, хто поглинає теорії змови, тими, хто

перетворився з воєнних антивакциників, на думку яких коронавірус був створений Біллом Гейтсом / китаїцями / євреями, щоб контролювати нас усіх та підготувати до того, щоб поставити нам мікрочіпи та підкорити

нас. У цьому випадку лакуарна мовна одиниця *Covid denial*, що складається

з лексем *Covid* «коронавірусна хвороба» та *denial* «заперечення» відтворена

словосполученням ковід-дисидентство, де дисидентство – це метафорична алюзія на політичний рух ХХ століття, який заперечував панівну тоді суспільно-політичну ідеологію. Таким чином, наведена метафора створює

іронічність при описі групи людей, які заперечують загальновідомі науково

підтвержені факти

Розглянемо ще один фрагмент: *It may sound a bit dramatic, but we feel like we are literally putting our lives on the line, like any frontline worker, so that people*

can eat [74] – Це може звучати децю драматично, але ми відчуваємо, що

буквально ставимо своє життя на ваги, як будь-який працівник передового

ешелону, щоб люди могли їсти. У наведеному прикладі лакуарним є

неологізм *frontline worker*, утворений шляхом переосмислення військової

термінології. При перекладі військова метафора стає ще більш очевидною:

відтворюючи frontline worker як працівник передового ешелону, перекладач

додає наголос на важливості роботи людей описуваних професій.

Стилістична компенсація спостерігається і у випадку, коли метафорична лакуарна мовна одиниця замінюється метафоричною лакуарною мовною

одиницею, однак відбувається заміна образу, на основі якого утворено метафору, наприклад: *A fifth of Britons admit to having no savings whatsoever while only just over a third of adults say they have less than £500 put aside for a rainy day, new research reveals today* [74] – Згідно результатів нового

дослідження, п'ята частина британців визнає, що не має взагалі жодних заощаджень, і тільки трохи більше третини дорослих кажуть, що вони можуть відкласти на «чорний день» не більше 500 фунтів. У наведеному фрагменті ідіома *a rainy day* базується на загальному негативному сприйнятті

дощової погоди людиною, у той час, як *чорний день* підвищує експресивність, оскільки, якщо використовувати неметафорично, *чорний день* – це атмосферний ефект, коли знижується прозорість атмосфери, тому навіть удень надворі насправді темно.

Стилістичною компенсацією також постає заміна при перекладі одиниці мови оригіналу, лакунарної для мови перекладу, одиницею мови перекладу, лакунарною для мови оригіналу. Зокрема, це стосується заміни англійських ідіоматичних виразів українськими, утворених на інших асоціаціях, наприклад: *Jane Bown: “I was born the wrong side of the blanket. On the kitchen floor”* [74] – Джейн Боун: «Мене принесли в подолі. Я народилася на підлозі в

кухні». Якщо в англійській мові *born the wrong side of the blanket* пов'язано з використанням постільного принаддя, у той час, як *принесли в подолі* базується на традиції загортати немовля в чоловічу сорочку, а от якщо батька немає – то в поділ жіночого одягу. Таким чином, спостерігається створення різних асоціацій у читача, хоча семантику висловлювання передано адекватно.

Зміна стилістичного прийому при відтворенні лакунарної лексики IT дискурсу спостерігається також при передачі евфемізмів, наприклад: *The story opens in classic folk-tale style with the strange circumstances of Jack's birth: One snowy night, a heavily pregnant young woman and a man seek shelter at the shack of Old Scratch, a goatherd, then vanish the next morning, leaving a baby behind* [74]

Історія починається в класичному стилі народної казки з дивними обставинами народження Джекка: однієї сніжної ночі вагітна молода жінка

на останніх місяцях і чоловік шукали притулок в хатині Лукавого, пастуха, і наступного ранку вони зникли, а дитина залишилася. У цьому випадку *Old Scratch* походить від середньоанглійського *scrat*, назви демона або гобліна, у той час, як *Лукавий* – це пряма характеристика диявола без його іменування, виражена епітетом.

Лінгвокультурні та соціокультурні лакуни також можуть передаватися алюзіями, наприклад: *He was a certainly an unsavory character. It is said that there is no honour among thieves and that would certainly apply in this case* [74] –

Він був, звичайно, сумнівною особистістю. Він говорив, що серед злодіїв немає ніякої честі, і це безумовно, можна було застосувати до нього.

Словосполучення *an unsavory character* позначає людину, якій не варто довіряти, походження словосполучення невідоме. В українському перекладі використовується словосполучення *сумнівна особистість*, як передбачається,

– елемент сленгу правоохоронних органів, тому таке словосполучення відсилає саме до цього сленгу.

Окремі лакунарні одиниці можуть відтворюватися із використанням синтаксичних стилістичних засобів, наприклад: *In effect Irish voters will be*

faced with an economic/fiscal Hobson's choice: vote yes even if means a further

diminution of sovereignty; vote no and you will probably end up junking your euro

notes and coins for a currency pegged to sterling [74] – *Насправді ірландські*

виборці будуть стикатися з вибором без вибору в економічному або

фінансовому плані: проголосувати за, навіть якщо це означає подальше

розведення суверенітету; або ж проголосувати ні, і ви, ймовірно, в кінцевому

*підсумку будете змушені рахувати свою євро і монети, оскільки валюти прив'язані до стерлінгів. У той час, як *Hobson's choice* походить від імені людини, поведінка якої стало джерелом ідіоматичного виразу, при перекладі спостерігається стилістична одиниця на основі повтору *вибір без вибору*, а використання прийменника *без* дозволяє показати абсурдність ситуації.*

Стилістична компенсація також може полягати в заміні реалій однієї культури реаліями іншої, наприклад: *After a month with no word, but knowing*

immunisations were still being delivered to group 1a and therefore not expecting my turn to come any time soon, I called my GP [74] – Через місяць без жодного слова, але знаючи, що щеплення все ще робили групі 1a, і тому не очікуючи, що скоро настане моя черга, я зателефонував своєму сімейному лікареві. У цьому

випадку в оригіналі використовується лексема *GP (general practitioner)*, що позначає лікаря, до якого спершу звертаються пацієнти, щоб у подальшому отримати лікування або консультацію профієного лікаря. В Україні таким лікуванням займається сімейний лікар, саме тому аббревіатура *GP* у перекладі відтворюється як *сімейний лікар*.

Така сама ситуація спостерігається і при відтворенні реалій сфери освіти, які також компенсуються реаліями української освітньої системи, наприклад *Many students in further education will already be familiar with colleges, as learning institutions for the gaining of A Levels and BTECs [73]* –

Багато студентів, які навчаються далі, уже знайомі з коледжами як навчальними закладами для отримання доуніверситетської або спеціальної освіти. *BTEC* – це сукупність особливих організацій у Великобританії, які надають середню спеціальну освіти. Оскільки в українських реаліях такі організації відсутні, лексему узагальнено як *спеціальна освіта*, що буде зрозуміло для українськомовного читача.

Аналогічно, метафорична реалія *an illegal alien* передається у перекладі в наступному фрагменті як *нелегал*, що є елементом розмовного мовлення та, таким чином, дозволяє вказати на стилістичну забарвленість висловлювання:

Polish President Aleksander Kwasniewski said yesterday he was briefly suspected by Canadian authorities of being an illegal alien, during an unexpected late-night stopover on a flight back from Washington [74] – Вчора президент Польщі Олександр Квасневський заявив, що під час несподіваної нічний зупинки рейсу з Вашингтона канадці запідозрили його в тому, що він *нелегал*.

Стилістична компенсація застосовується також при відтворенні реалій на позначення мір, наприклад: *For the kitchen, installing an island or breakfast bar helps to utilise every inch of space, as you can install a hob or sink within the*

surface [73] – Для кухні встановлення острова або барної стійки допомагає використовувати кожен сантиметр простору, оскільки ви можете встановити варильну панель або раковину на поверхні. Оскільки в даному прикладі точне вимірювання відстані не є важливим, при перекладі *inch* передається як *сантиметр* без здійснення інших змін у тексті.

Стилістична компенсація також може передбачати створення okazionalizmів для передачі стилістичного забарвлення висловлювання, наприклад: *The maskless hordes and the QAnon conspiracy spouters seem to grow by the day* [74] – Орди *безмасочників* та учасники конспірологічної групи «Кью-

Анон», *зостається, збільшуються* з кожним днем. Лексема *maskless* у наведеному фрагменті позначає осіб, що відмовляються носити маски як засіб захисту від коронавірусної хвороби. У цьому випадку перекладач вдається до конструювання нової лексеми на основі компонентів реалії, що перекладається: *mask* «маска» + *-less* «відсутній» передано як *безмасочник*, що є для української мови okazionalnym утворенням.

Можливе також відтворення неологізмів словосполученнями-неологізмами, які є семантично прозорими через значення їх компонентів:

Time to step up your stay-at-home game – we are entering the tricky, followup era of whatever this is [74] – Час активізувати вашу гру «*залишайтеся вдома*» – ми вступимо в хитру епоху подальшого розвитку, чим би це не було. Хоча при відтворенні лакунарного неологізму *stay-at-home* українським неологізмом

«*залишайтеся вдома*» дещо втрачається новизна висловлювання, використання його в перекладі в лапках демонструє, що словосполучення позначає конкретне єдине явище.

Стилістична компенсація також може передбачати передачу лакунарної лексичної одиниці загальноживаною лексикою, у той час, як інший стилістичний прийом додається в іншому місці в тексті, наприклад: *But now,*

following a round of re-releases of his classic films, I realise what a proper Charlie I've been [74] – Але тепер, після сили силейної перевидаць його класичних фільмів, я розумію, яким же я був *дурнем*. Ідіоматичний вираз *a proper Charlie*

позначає дурну долину, відповідно, відтворюється при перекладі стилістично зниженим іменником *дурень*. Щоб компенсувати втрату ідіоми, перекладач також передає стилістично нейтральне *a good* розмовним *сила силенна*, що дозволяє компенсувати вказану стилістичну втрату.

Таким чином, стилістична компенсація передбачає передачу стилістичного забарвлення лакунарної лексики, особливо реалій та ідіоматичних виразів. Під час застосування стилістичної компенсації мовна одиниця може замінюватися іншою стилістично маркованою мовною одиницею, зокрема, такою, що базується на іншому стилістичному прийомі, або ж такою, що відображає реалії культури мови перекладу, лакунарні для мови оригіналу.

3.2.2. Семантична компенсація. Застосування семантичної компенсації

передбачає акцент на передачі смислового наповнення лакунарної лексичної одиниці. Під час застосування семантичної компенсації у перекладі заповнюється непереданий при перекладі компонент для повноти смислу висловлювання.

Зокрема, семантична компенсація передбачає «інтернаціоналізацію» реалій, коли реалія певної культури передається мовною одиницею із більш загальним значенням, зрозумілою для українськомовного читача, наприклад: *Despite the move by the home secretary, Theresa May, the prime minister admitted that the government had inadequate data on the issue* [76] – *Незважаючи на крок з боку міністра внутрішніх справ Великобританії, Терезу Мей, прем'єр-міністр визнав, що уряд, напевне, має неадекватні дані з цього питання.* Типова для Великобританії посада *the home secretary* при перекладі замінена назвою відповідної посади в багатьох інших країнах *міністр внутрішніх справ*, у той час, як належність реалії до певної країни передається через додавання власної назви країни *Великобританія*.

Така компенсація може застосовуватися і без уточнення назви країни, якщо це відповідає загальному контексту, наприклад: *Tom Watson, the former*

Labour party chair whose campaign against the bookmakers convinced Miliband to act, said he was calling for the gambling industry to pay a statutory levy to fund research into the effects of betting because the current voluntary arrangement gave big business too much influence on policy [76] – Том Уотсон, колишній голова

Лейбористської партії, чия кампанія проти букмекерів спонукала Мілібенда до дії, сказав, що він закликає підприємства грального бізнесу платити встановлений законом податок для фінансування досліджень з вивчення наслідків азартних ігор, оскільки поточна добровільна угода дозволила великому бізнесу мати занадто великий вплив на політику. В аналізованому

*фрагменті реалія *party chair* відтворюється українською мовою як голова партії, у той час, як культурна належність описуваного політика стає очевидною із власних назв, що використовуються в реченні – імен та назв партій.*

Аналогічно, перелік назв організацій країни дозволяє застосовувати семантичну компенсацію без додавання назви країни в наступному фрагменті:

He been a brilliant MP, Health Secretary, Shadow Health Secretary and will make a great Mayor for Manchester [76] – Він був блискучим членом парламенту,

*міністром охорони здоров'я, міністром охорони здоров'я Тіньового кабінету і стане чудовим мером для Манчестера. Назва посади *Health Secretary* передається у перекладі як *міністр охорони здоров'я*, у той час, як культурна належність визначається загальним контекстом, зокрема, наявністю словосполучення *Shadow / Тіньовий кабінет*, що є загальновідомим та характерним лише для Великобританії.*

При застосуванні семантичної компенсації абрєвіатури розшифровуються, наприклад: *Pupils with chickenpox, whooping cough or mumps are recommended to take five days off, while those with measles should take four days off, according to the booklet, which suggests that parents with an ill child*

seek advice from NHS Direct Wales or consult their GP [74] Відповідно до інформації в буклеті, учням з вітряною, кашлюком або свинкою рекомендується брати п'ять вихідних днів, в той час як учні з кором повинні

брати чотири вихідних, що наводить на думку про те, що батьки з хворою дитиною повинні консультуватися в гарячю лінію Національної системи охорони здоров'я в Уельсі або своїм сімейним лікарем. Зокрема, в наведеному фрагменті аббревіатура NHS (National Health Service) передана словосполученням Національна система охорони здоров'я, відповідно, аналізована реальія NHS Direct передається як гаряча лінія Національної системи охорони здоров'я, тобто, читачеві повністю пояснюється значення потенційно незрозумілої для нього реальії.

У разі, коли головним завданням перекладача – передати сутність описуваного явища, семантична компенсація передбачає експлікацію мовної одиниці, що підлягає перекладу, наприклад *With over 780,000 individuals enrolled in A Level exams in 2020 alone, there are more young people than ever trying to intuit their own path forward* [73] – Лише у 2020 році понад 780 000 осіб зареєструвалися для складання шкільних іспитів, тому більше молодих людей, ніж будь-коли, намагаються відчувати свій власний шлях уперед. Оскільки в українській системі освіти відсутнє поняття *A Level exams*, а для розуміння тексту не є принциповим розуміння сутності конкретного типу іспиту, при перекладі *A Level exams* відтворено словосполученням *шкільні іспити*, таким чином, реальія передається через узагальнення її значення.

Отже, семантична компенсація полягає у відтворенні лакунарної лексики здебільшого шляхом опису її значення, тлумачення таких мовних одиниць для цільового читача, що, хоча і зумовлює певні стилістичні втрати, однак дозволяє передати сенс висловлювання.

3.2.3. Прагматична компенсація. Під прагматичною компенсацією розуміється компенсація з метою прагматичної адаптації тексту перекладу, яка передбачає застосування додавання, пояснень, опущень і навіть повних замінів фрагментів тексту при перекладі.

Зокрема, саме шляхом прагматичної компенсації із додаванням перекладацького коментаря відтворюються при перекладі реальії країни мови оригіналу, які є повністю лакунарними для мови перекладу, наприклад, назва

політичної партії *Tory*, що у наступному фрагменті передається шляхом практичної транскрипції із додаванням перекладацького коментаря: *The Leave campaign could also count on the lack of cohesiveness within the Remainers, backed by an internally fragmented Tory coalition and by an ambivalent Jeremy Corbyn* [68] – Кампанія з виходу Великобританії з Євросоюзу може також розраховувати на відсутність злагодженості в серед прихильників ідеї залишитися, за підтримки внутрішньо фрагментованої коаліції *торі** і амбівалентного Джеремі Корбіна.

* *Tori* – політична партія в Англії та у Великій Британії, що представляла інтереси крупної аристократії та вищого духовенства, сьогодні – Консервативна партія Великобританії.

Прагматична компенсація також є важливою при передачі таких ергонімів, як *Sports Direct*, оскільки вони, з одного боку, не можуть бути замінені аналогами, а з іншого – є повністю незнайомими українському читачеві. Тому при їх відтворенні перекладацький коментар є важливим засобом передачі смислу, закладеного в тексті мовою оригіналу: *They are a legacy of the Margaret Thatcher years and where these conditions have been successfully challenged, as in the Sports Direct case, it has been largely through the efforts of the trade union movement, rather than through the action or inaction of successive governments* [76] – Вони є спадщиною років Маргарет Тетчер, і там, де цим умовам успішно кидали виклик, як у випадку із *(Спортс Дайрект)**, це було в значній мірі завдяки зусиллям профспілкового руху, а не через дії або бездіяльність наступних урядів.

* Мережа магазинів по всій Європі, що поставляє товар відомих брендів *Puma, Nike, Adidas, Crocs, Calvin Klein*.

Важливо відмітити, що прагматична компенсація з перекладацьким коментарем доцільна при відтворенні текстів Інтернет-дискурсу більшого обсягу, таких, як статті, есе тощо, у той час, як коментарі користувачів чи інші короткі тексти не дозволяють використання перекладацького коментаря через необхідність створення стислого тексту.

Прагматична компенсація також може відбуватися шляхом описового перекладу, тобто, докладного пояснення значення лексичної одиниці при перекладі, наприклад, *Why Leave won and what's next for the UK* [68] – *Чому на референдумі перемогла ідея виходу з Євросоюзу, і що чекає на Великобританію. У цьому випадку лексема Leave, що позначає концепт, відсутній в українській лінгвокультурі, передається описовою фразою на референдумі перемогла ідея виходу з Євросоюзу, що знайомить читача з реаліями країни, про яку йдеться у статті.*

Таким самим чином перекладається назва протилежної кампанії *the Remain campaign*, воли вперше зустрічається у тексті статті: *The Remain campaign was merely defined in negative terms, highlighting the “disastrous consequences” of leaving while failing to emphasize the benefits of staying* [68] – *Кампанія, покликана на те, щоб переконати жителів Великобританії залишитися в Євросоюзі, визначалася лише в негативному плані, оскільки вона виділяла «катастрофічні наслідки» виходу, будучи не в змозі підкреслити переваги того, щоб залишитися. Словосполучення the Remain campaign у цьому випадку відтворено докладним описом сутності та мети кампанії*
кампанія, покликана на те, щоб переконати жителів Великобританії залишитися в Євросоюзі, що дозволяє зробити текст більш зрозумілим для середнього українськомовного читача, який не досить обізнаний із реаліями Великобританії.

Аналогічно відтворюється назва представників цього руху *the Remainers* – *прихильники ідеї Великобританії у складі Євросоюзу: The more the Remainers quoted eminent economists on the dangers of leaving, the more the Outers got credit in their assertion that British citizens “have had enough of experts”* [68] – *Чим більше прихильники ідеї Великобританії у складі Євросоюзу цитували відомих економістів щодо небезпеки відходу, тим більше прихильники виходу твердили про те, що британські громадяни «вже втомилась від експертів».*

Окрім того, прагматична компенсація шляхом описового перекладу є дієвим засобом відтворення при перекладі назв державних програм, таких, як

Flood Re, що передається в українськомовному перекладі описовою фразою програма з захисту від повеней: *The Cabinet Office minister, Oliver Letwin, who negotiated Flood Re with insurers, is due to attend Tuesday's meeting along with the floods minister, Dan Rogerson* [74] – Міністр Кабінету міністрів Великобританії Олівер Летвін, який вів переговори зі страховиками щодо програми з захисту від повеней, у вівторок проведе нараду разом з міністром з боротьби з повенями Деном Роджерсоном. У цьому випадку прагматична компенсація покликана не знайомити читача із реаліями англомовної країни, а передати смисл, закладений у тексті мовою оригіналу, при перекладі.

Описовому перекладі піддаються також і окремі неологізми, особливо такі, що утворені шляхом словоскладання, наприклад: *There's a compulsiveness to doomscrolling. We are looking for something, even though we are not sure exactly what it is (Reassurance? Truth? Validation? Answers? A vaccine?)* [74] – Пошук поганих новин компульсивний. Ми щось шукаємо, хоча й не впевнені, що саме (заспокоєння? правда? підтвердження? відповіді? вакцина?) Не маючи можливість передати стилістичне навантаження неологізму *doomscrolling*, перекладач вдається до описової фрази пошук поганих новин.

Ідіоматичні вирази також можуть бути передані шляхом опису їх значення, особливо такі, що базуються на ономастичних одиницях, наприклад: *The skill is to manage togetherness so that it also allows a sense of separateness but we're living in an era when Darby and Joan isn't seen as attractive* [74] – Необхідно уміти керувати спільним життям так, щоб також можна було відчувати почуття відособленості – але ми живемо в епоху, коли ідея подружньої пари похилого віку вже не видається такою привабливою. В українській мові відсутня ідіома, еквівалентна англійській *Darby and Joan*, тому при перекладі наведена ідіома передається через опис як ідея подружньої пари похилого віку. У цьому випадку для розуміння тексту наявність ідіоми не є принциповою, тому її видучення не шкодить прагматичній установці автора при перекладі.

Прагматична компенсація шляхом додавання доцільна при відтворенні окремих власних назв, зокрема, ергонімів, наприклад: *The referendum on Britain remaining part of or leaving the European Union is proving bad news for customers and staff of Asda and B&Q* [76] – Референдум щодо того, чи залишитись Великобританії частиною Євросоюзу, чи покинути його,

доводить, що є погані новини для клієнтів і співробітників мереж супермаркетів «Асда» і «Бі-ен-Кью». Назва мережі супермаркетів *Asda* є незнайомою для українськомовного читача. З огляду на це, перекладач транслітерує цю назву як *Асда*, додаючи опис *мережа супермаркетів* для того, щоб ввести наведену власну назву в текст та познайомити з нею читача тексту перекладу.

Шляхом додавання опису передаються і деякі реалії англomовних країн, такі як: *Florida condo drops Isis name because of “scarily negative” connotations* [75] – *Кондомініум (житловий комплекс) у Флориді відмовився від імені «Isis» через «страшно негативні» конотації*. Лексема *condo* (*condominium*) у перекладі передається через транслітерацію її повної форми як *кондомініум*, після чого у дужках додається описова фраза *житловий комплекс*, що знайомить читача із сутністю реалії, яка використовується автором тексту.

Прагматична компенсація також може полягати у частковому перекладі реалії із додавання окремих пояснювальних елементів, наприклад: *Annual road tax will be calculated based on the price that you purchased the vehicle for, so it is a good idea to shop around in the used market to keep your road tax down* [73] –

Річний податок за користування дорогами загального значення розраховуватиметься на основі ціни, за яку ви придбали транспортний засіб, тому радимо робити покупки на ринку вживаних автомобілів, щоб зменшити цей податок. Концепт, що позначається реалією *annual road tax*, відсутній в українській економічній системі, тому словосполучення передаються через

опис *річний податок за користування дорогами загального значення*, де підкреслені елементи додаються як елемент пояснення.

Таким чином, прагматична компенсація використовується як засіб делакунізації текстів Інтернет-дискурсу у випадках, коли лакуни не мають принципового стилістичного навантаження, однак їх використання є важливим для розуміння культурологічної інформації. Тому прагматична компенсація передбачає комбінування таких засобів перекладу, як транскодування або калькування із засобами тлумачення значення лакунарних лексем, серед яких – додавання, описовий переклад і перекладацький коментар.

Кількісне співвідношення типів компенсації при відтворенні в українськомовних перекладах лінгвокультурних і соціокультурних лакун у текстах Інтернет-дискурсу представлено у таблиці 3.1 та на рис. А.3.

Таблиця 3.1

Типи компенсації при делакунізації текстів Інтернет-дискурсу

Типи компенсації	Кількість	Частка
Стилістична компенсація	46	41,4%
Семантична компенсація	24	21,6%
Прагматична компенсація	41	36,9%
Загалом	111	100%

Таким чином, як свідчить одержана кількісна інформація, лінгвокультурні і соціокультурні лакуни в текстах англomовного Інтернет-дискурсу найчастіше передаються при перекладі шляхом стилістичної компенсації (41,4%), яка передбачає відтворення стилістичного ефекту від мовної одиниці та є найбільш доцільною при передачі реалій, неологізмів, ідіоматичних виразів та евфемізмів.

Також досить часто делакунізація текстів Інтернет-дискурсу здійснюється шляхом прагматичної компенсації (36,9%), яка передбачає спробу передати як стилістичне навантаження, так і значення лакунарної мовної одиниці, особливо – реалій та власних назв.

Найменш частотним виявилось застосування семантичної компенсації (21,6%), яка передбачає тлумачення значення лакунарної мовної одиниці без урахування її стилістичного навантаження. Найчастіше семантична компенсація застосовується при відтворенні реалій, оскільки для читача тексту мовою оригіналу реалії не є стилістично маркованими, а просто передають особливості життя у країні, які йому добре відомі.

Висновки до розділу 3

У ході дослідження проаналізовано розуміння перекладацької компенсації у вітчизняному та зарубіжному перекладознавстві. Компенсація визначається як техніка відшкодування втрат важливих функцій тексту мовою оригіналу шляхом відтворення ефектів мови оригіналу приблизно в тексті перекладу засобами, відмінними від тих, що використовуються в тексті перекладу. Важливим є той факт, що не може існувати єдиного набору компенсаційної поведінки для кожного, оскільки окремі перекладачі можуть різними способами пристосовувати середовище мови оригіналу до середовища мови перекладу. Компенсація може відбуватися або в тому ж самому місці, де перекладач ідентифікує неперекладну одиницю, або ж в іншому місці в тексті. Існують різні підходи до типології компенсації (С. Херві та Дж. Хіггінс, К. Харві, Х. Ма, Т. Ксія, М. В. Якименко, Я. І. Рецкер, Н. М. Гордієнко та А. В. Михайленко).

В цілях проведення практичного перекладацького аналізу компенсацію в роботі розподілено за типами на стилістичну, семантичну та прагматичну компенсацію (Я. І. Рецкер, Н. М. Гордієнко та А. В. Михайленко). Виявлено, що лінгвокультурні і соціокультурні лакуни в текстах англomовного Інтернет-дискурсу найчастіше передаються при перекладі шляхом стилістичної компенсації (41,4%), коли стилістично маркована мовна одиниця передається іншою, що створює подібний стилістичний ефект. Також досить часто делакунізація текстів Інтернет-дискурсу здійснюється шляхом прагматичної

компенсації (36,9%) яка передбачає спробу передати як стилістичне навантаження, так і значення лакунарної мовної одиниці; у таких випадках прийоми транскодування та прямого перекладу поєднуються із стратегіями тлумачення значення, зокрема, додаванням, описовим перекладом та перекладацьким коментарем. Найменш частотним виявилось застосування семантичної компенсації (21,6%), яка передбачає тлумачення значення лакунарної мовної одиниці без урахування її стилістичного навантаження.

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

ВІСНОВКИ

НУБІП України

Поняття *лакуна* позначає явища мовної та позамовної дійсності однієї культури, відсутні в іншій. Ознаками лакуни в широкому розумінні є незвичайність, дивність для сприймаючого представника іншої культури, а

НУБІП України

також суб'єктивність значення, що залежить від сприймаючого. У структурі лакуни виділяються лакунарна одиниця як приналежність однієї мови (власне слово або словосполучення однієї мови), та власне лакуна – приналежність

іншої мови (нульовий корелят лакунарної одиниці в іншій мові). В роботі

НУБІП України

досліджено наступні підходи до класифікації міжмовних лакун: за співвідношенням слова з концептом (лексичні, семантичні та когнітивні), за ступенем абстрактності змісту (предметні та абстрактні), за парадигматичною

ознакою (родові та видові), за мовними класами (власні назви, реалії та «випадкові лакуни»).

НУБІП України

Делакунізація текстів при перекладі вимагає залучення певних перекладацьких стратегій (очуження / одомашнення) та використання

перекладацьких трансформацій, які, тим не менш, не повинні впливати на

НУБІП України

прагматику твору. Делакунізація текстів при перекладі вимагає знання перекладачем культурних реалій культур мови оригіналу та мови перекладу, уміння правильно застосовувати перекладацькі трансформації відповідно до прагматики тексту.

Інтернет-дискурс як сфера вживання безеквівалентної лексики, а отже,

НУБІП України

існування міжмовних лакун, містить у собі ознаки всіх видів інституційного дискурсу, не належани до жодного з них повністю, та визначається як особливе комунікативно-інформаційне середовище або комунікативний простір,

опосередковане електронним комунікативним каналом. Експресивність

Інтернет-дискурсу та наближеність його до комунікації в реальному житті

НУБІП України

одночасно зумовлюють широке використання в ньому лексичних одиниць, що належать до міжмовних лакун, як засобів передачі культурологічної інформації.

За співвідношенням слова з концептом у текстах Інтернет-дискурсу виділяються лексичні, семантичні та когнітивні (концептуальні) лакуни. Найчастіше представлені когнітивні (концептуальні) лакуни (38,7%). Значна частота їх уживання пов'язана з тим, що користувачі Інтернет-дискурсу дуже часто обговорюють локальні події, які стосуються їх лінгвокультури, і такі події можуть бути повністю чужими для суспільств – носіїв інших мов. Окрім того, значною є частотність використання в текстах Інтернет-дискурсу семантичних лакун (35,1%), що найчастіше пов'язано з обговоренням особливостей суспільно-політичних систем країни. У таких випадках концепт може існувати

і в лінгвокультурі мови перекладу, однак наявні відмінності в лексичному вираженні та семантичному наповненні одиниць мови оригіналу та мови перекладу. Найменш частотними є лексичні лакуни (26,1%). Їх уживання пов'язане із використанням ідіоматичних одиниць, які не мають повних відповідників у мові перекладу, або ж так званих «випадкових лакун», коли у мові перекладу не сформувалася лексична одиниця на позначення певного явища, яке присутнє і в лінгвокультурі мови оригіналу, і в лінгвокультурі мови перекладу.

За мовним вираженням лакуни, що зустрічаються в текстах Інтернет-дискурсу, представлені реаліями, неологізмами, власними назвами, евфемізмами, ідіоматичними виразами, алюзіями та «випадковими» лакунами. Найчастіше в текстах Інтернет-дискурсу спостерігаються реалії (31,5%), що позначають етнографічні та суспільно-політичні характеристики життя іншомовної лінгвокультури. Приблизно однаково часто у текстах Інтернет-дискурсу вживаються ідіоматичні вирази (17,1%) та евфемізми (15,3%), які є носіями культурної інформації з огляду на те, що їх джерелами є культура, побут, міфологія та вірування народу, що їх створює. Також особливості розвитку суспільства – носія мови оригіналу представлені в лакунарних неологізмах (14,4%), що відображають сучасні особливості життя цих лінгвокультур. Власні назви (11,7%) також часто є лакунарними, оскільки використовуються для номінації явищ іншомовної дійсності, які не мають

відповідників у культурі мови перекладу або ж відрізняються за обсягом.

Найчастіше це – назви організацій та їх підрозділів, а також назви часових проміжків або свят. «Випадкові» лакуни складають 9% від проаналізованих прикладів. Їх існування не можна пояснити якимось об'єктивними причинами,

однак вони передбачають відсутність лексичної одиниці у мові перекладу на

позначення певного концепту, хоча сам концепт може в цій культурі і

існувати. 0,9% аналізованих лакун – це аносії, які також міцно укорінені в культурі мови оригіналу та, таким чином, не можуть повно сприйматися

читачами мови перекладу, оскільки такі культурні відсилки відчуються

повністю лише носіями мови оригіналу.

Компенсація як засіб делакунізації визначається як техніка відшкодування втрат важливих функцій тексту мовою оригіналу шляхом

відтворення ефектів мови оригіналу приблизно в тексті перекладу засобами,

відмінними від тих, що використовуються в тексті перекладу. Важливим є той

факт, що не може існувати єдиного набору компенсаційної поведінки для

кожного, оскільки окремі перекладачі можуть різними способами

приспосовувати середовище мови оригіналу до середовища мови перекладу.

Компенсація може відбуватися або в тому ж самому місці, де перекладач

ідентифікує непереладну одиницю, або ж в іншому місці в тексті. Існують

різні підходи до типології компенсації (С. Херві та Дж. Хіггінс, К. Харві,

Х. Ма, Т. Кепа, М. В. Якименко, Я. І. Вейкер, Н. М. Гордієнко та

А. В. Михайленко).

На основі аналізу типологій компенсації в роботі виділено стилістичну,

семантичну і прагматичну компенсацію. Лакуни, наявні в текстах

англомовного Інтернет-дискурсу, найчастіше передаються при перекладі

шляхом стилістичної компенсації (41,4%), яка передбачає відтворення

стилістичного ефекту від мовної одиниці та є найбільш доцільною при

передачі реалій, неологізмів, ідіоматичних виразів та евфемізмів. У таких

випадках стилістично маркована мовна одиниця передається іншою, що

створює подібний стилістичний ефект – метафорою, аносією, сленгом,

оказіональним утворенням або неологізмом. Також досить часто делакунізація текстів Інтернет-дискурсу здійснюється шляхом прагматичної компенсації (36,9%), яка передбачає спробу передати як стилістичне навантаження, так і значення лакунарної мовної одиниці, особливо реалій та власних назв. У

таких випадках прийоми транскодування та прямого перекладу поєднуються

із стратегіями тлумачення значення, зокрема, додаванням, описовим перекладом та перекладацьким коментарем. Найменш частотним виявилось застосування семантичної компенсації (21,6%), яка передбачає тлумачення

значення лакунарної мовної одиниці без урахування її стилістичного

навантаження. Найчастіше семантична компенсація застосовується при

відтворенні реалій, оскільки для читача тексту мовою оригіналу реалії не є стилістично маркованими, а просто передають особливості життя у країні, які

йому добре відомі. Тому можна стверджувати, що семантична компенсація,

хоча і зумовлює певні стилістичні втрати, однак дозволяє передати сенс

висловлювання.

Проведене дослідження показало широкі перспективи для подальших розвідок. Зокрема, уточнення та подальшого вивчення потребує саме поняття

компенсації та тлумачення її сутності, відмежування компенсації від інших

перекладацьких прийомів. Перспективами подальших досліджень щодо

обраної теми є порівняльно-історичні, типологічні та зіставні дослідження міжмовних лакун, представлених у різножанрових текстах Інтернет-дискурсу

близько- та віддаленоспоріднених мов, а також лінгвокогнітивні дослідження

специфіки делакунізації текстів Інтернет-дискурсу при перекладі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аюбян І. С. Дві стратегії в українському художньому перекладі (на матеріалі п'єси Б. Шоу «Пігмаліон»). *Молодий учений*. 2013. № 4. С. 193–199.

2. Анохіна Т. О. Декодування лексичних та семантичних лакун на міжмовних векторах лінгвістики. *Філологічні трактати. Мовознавство*. 2016. № 2. Т. 7. С. 38–45.

3. Анохіна Т. О. Лексико-семантична лакунарність: міжмовні паралелі. *Філологічні трактати*. 2012. Т. 4. № 3. С. 14–20.

4. Анохіна Т. О., Швачко С. О. Статус лакуни в парадигмі метазнаків категорії ніщо. *Одеський лінгвістичний вісник*. 2015. № 6. Т. 1. С. 3–6.

5. Арутюнова Н. Д. Дискурс. Лингвистический энциклопедический словарь. Москва : Советская энциклопедия, 1990. С. 136–137.

6. Ахманова О. С. Словарь лингвистических терминов. Москва : Советская энциклопедия, 1966. 608 с.

7. Байрамова Л. К. Лакунарні одиниці і лакуни. Лакуни в мові і мовленні. 2006. № 3. С. 3–7.

8. Бодуэн де Куртене И. А. Избранные труды по общему языкознанию: в 2-х т. Москва : АН СССР, 1963. Т. 1. 385 с.

9. Бондар Г. Безеквівалентна лексика: труднощі перекладу. *Актуальні питання іноземної філології*. 2015. № 3. С. 17–23.

10. Бочарникова Е. А. О соотношении понятий «текст» и «дискурс» в лингвистике. *Грамота*. 2010. № 1 (5) ч. I. С. 50–52.

11. Влахов С., Флорин С. Непереводимое в переводе (реалии). *Мастерство перевода*. Москва : Наука, 1970. С. 433–454.

12. Влахов С., Флорин С. Непереводимое в переводе. Москва : Международные отношения, 2002. 343 с.

13. Гак В. Г. Сравнительная типология французского и русского языков. Ленинград : Просвещение, 1977. – 300 с.

14. Галичкина Е. Н. Характеристики Интернет-дискурса. *Вестник ОГУ*. 2004. № 10. С. 55–59.

15. Гордієнко Н. М., Михайленко А. В. Типологія компенсації як засобу перекладацьких трансформацій. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія*. 2017. № 30. Т. 2. С. 83–85.

16. Данилюк Н. О. Культурологічна лексика в сучасній українській мові та її лексикографічне опрацювання. *Наукові записки*. 2004. Т. 34. С. 3–6.

17. Дунь Н. Л. Интралингвальные лакуны в лексической системе русского языка. *Вісник СумДУ. Серія «Філологія»*. 2007. № 1. Т. 1. С. 135–141.

18. Дяченко Л. М. Функціонально-семантична характеристика безеквівалентної та фонової лексики сучасної української літературної мови: автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / Київський держ. лінгвістичний ун-т. Київ, 1997. 18с.

19. Ефремова Е. Е. Специфические черты компьютерного дискурса. URL: <https://www.hse.ru/mirror/pubs/lib/data/access/ram/ticket/14.pdf> (дата звернення: 06.07.2022).

20. Зінченко Г. Ю. Інструментарій теорії лакунарності в дослідженні міжкультурної комунікації. *Мовні і концептуальні картини світу*. 2013. № 46 (2). С. 3–10.

21. Зінченко Г. Ю. Теорія лакунарності в сучасному лінгвістичному знанні. *Мовні і концептуальні картини світу*. 2013. № 43 (2). С. 83–89.

22. Зорівчак Р. П. Реалія і переклад (на матеріалі англomовних перекладів української прози). Львів : Вид-во при ЛНУ, 1989. 215 с.

23. Иванов А. О. Безэквивалентная лексика. Санкт-Петербург : Типография издательства СПбГУ, 2006. 192.

24. Караневич М. Прагматичний аспект перекладу художньої літератури. *Studia methodologica*. 2011. № 32/С. 83–89.

25. Карасик В. И. Этнокультурные типы институционального дискурса. *Этнокультурная специфика речевой деятельности*: Сб. обзоров. Москва : ИНИОН РАН, 2000. С. 37–64.

26. Кисільова Я. В. Проблема збереження колориту при перекладі національно-специфічних слів (на прикладі поняття реалія). *Українська орієнталістика*. 2009. № 4. С. 70–75.

27. Комиссаров В. Н. Современное переводоведение. Учебное пособие. Москва : УТС, 2004. 424 с.

28. Копитіна А. С. Семантичні інновації англійського та українського електронного дискурсів. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Соціальні комунікації*. 2020. Т. 31 (70). № 2. Ч. 3. С. 26–33.

29. Король А. П. Особливості перекладу реалій. *Соціально-гуманітарні аспекти розвитку сучасного суспільства* : Матеріали Всеукраїнської наукової конференції викладачів, аспірантів, співробітників та студентів факультету іноземної філології та соціальних комунікацій, м. Суми, 19-20 квітня 2013 р.

Відп. за вип. В. В. Опанасюк. Суми : СумДУ, 2013. Ч. 1. С. 97–100

30. Космеда Т. А. Денотат, конотація й аксіосемантика у проєкції на лексикосемантичні відповідники російської та української мов. *Мовознавство*. 1997. № 4–5. С. 58–63.

31. Кочерган М. П. До питання про безеквівалентну лексику і лакуни та способи їх компенсації. *Проблеми зіставної семантики. Збірник статей за доповідями Міжнародної наукової конференції з проблем зіставної семантики 23-25 вересня 1999р.* Відп. ред. М. П. Кочерган. Київ, 1999. С. 42–45.

32. Кубрякова Е. С. О понятии дискурса и дискурсивного анализа в современной лингвистике: обзор. *Дискурс, речь, речевая деятельность. Функциональные и структурные аспекты*. Москва : ИЦИОН РАН, 2000. С. 7–25.

33. Лук'янова Т. Г. Об'єктивація гендерних стереотипів англомовними атрибутивними сполученнями, що позначають природні характеристики людини. URL: <http://eprints.zu.edu.ua/2431/1/209-212.pdf> (дата звернення: 06.07.2022).

34. Макаров М. Л. Основы теории дискурса. Москва : ИТДГК «Гнозис», 2003. 280 с.

35. Марчук О. В. Власні назви у фентезійних творах: класифікація антропонімів. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія*. 2017. № 26. Т. 2. С. 46–47.

36. Михайленко О. О. Прием переклада як один з основних елементів техніки перекладу. *Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка*. 2012. № 13 (248). С. 201–208.

37. Михайлов В. А., Михайлов С. В. Особенности развития информационно-коммуникативной среды современного общества. *Сборник научных трудов «Актуальные проблемы теории коммуникации»*. Санкт-Петербург : Изд-во СПбГПУ, 2004. С. 34–52.

38. Мойсєєнко С. М. Функціонально-стильові особливості англомовного комп'ютерного дискурсу. URL: http://www.kamts1.kpi.ua/sites/default/files/files/05_%20Moiseenko_funktsionalno.pdf (дата звернення: 06.07.2022).

39. Муравьев В. Л. Лексические лакуны (на материале лексики французского и русского языков). Владимир : ВСПИ, 1975. 96 с.

НУБІП УКРАЇНИ

40. Нечаева Е. А. Выявление лакун и их классификация в терминологии предметной области «связи с общественностью» (на материале английского и русского языков). *Jazyk a kultura*. 2015. № 23–24. С. 305–312.

41. Паламарчук О. Л. Українські оними у чеських перекладах художньої літератури. *Вісник Львівського університету*. 2009. № 48. С. 206–211.

42. Підмогильна Д. Особливості збереження та передачі індивідуального стилю малої прози Лу Сіня в українському перекладі (на прикладі оповідання «Щоденник божевільного»). *Вісник Львівського університету. Серія філологічна*. 2011. № 54. С. 188–195.

43. Подольская Н. В. Словарь русской ономастической терминологии. Отв. ред. А. В. Суперанская. Москва. Наука, 1978. 199 с.

44. Попова З. Д., Стернин И. А. Лексическая система языка. Воронеж : ВГУ, 1984. 149 с.

45. Попова З. Д., Стернин И. А. Очерки по когнитивной лингвистике. Воронеж : ИСТОКИ, 2001. 190 с.

46. Ревзина О. Г. Дискурс и дискурсивные формации. *Критика и семиотика*. 2005. № 8. С. 66–78.

47. Рещер Я. И. Теория перевода и переводческая практика. Москва : Р. Валент, 2007. 244 с.

48. Селіванова О. О. Лінгвістична енциклопедія. Полтава : Довкілля-К, 2011. 844 с.

49. Філоретова Є. Міжмовні лакуни в аспекті сучасних лінгвістичних досліджень. *Наукові записки*. 2010. № 89 (3). С. 255–258.

50. Фінкель О. М. Теорія й практика перекладу. *Забутий теоретик українського перекладознавства* : 36. вибраних праць. За ред. Л. М. Черноватого, В. І. Карабана. Вінниця : Нова Книга, 2007. С. 49–182.

51. Чередишченко О. Про мову і переклад. Київ : Либідь, 2007. 248 с.

52. Швейцер А. Д. Перевод и лингвистика (Газетно-информационный и военно-публицистический перевод). Москва: Воениздат, 1973. 280 с.

53. Шевцова О. В. Співвідношення перекладознавчих феноменів «адекватність» та «еквівалентність». *Мовні і концептуальні картини світу*. 2012. № 42. Ч. 2. С. 443–450.

54. Якименко Н. В. Игра слов в английском языке. Київ: Дніпро, 1984. 48 с.

55. Alanen K. Способы передачи финской безэквивалентной лексики (на материале пособий по социальной адаптации для русскоязычных иммигрантов). *Huhtikuu*, 2006. 85 с.

56. Algeo J., Algeo K. Onomastics as an Interdisciplinary Study. *Names*. 2000. Vol. 48. No. 3/4. P. 265–274.

57. Buja E. The Discourse Analysis of a Newspaper Article. *Acta Universitatis Sapientiae*. 2010. Vol. 2. No. 2. P. 259–271.

58. Catford J. C. A linguistic theory of translation: An essay in applied linguistics. 1st ed. Oxford: Oxford University Press, 1965. 110 p.

59. Eassa A. M. A. Meaning loss compensation in translation: an analytical and critical study on Arabic into English translated novel *The Hostage* written by Zayd Mutee' Dammaj & translated by May Jay Yusi & Christopher Tingley). *International Journal of Research and Analytical Reviews*. 2020. Vol. 7. Is. 2. P. 247–252.

60. Ghazala H. Translation as problems and solutions: A textbook for university students and trainee translators. Special edition, Egypt: Dar El-ilm-Lilmalayin, 2008. 256 p.

61. Harvey K. A Descriptive Framework for Compensation. *The Translator*. 1995. Vol. 1/1. P. 65–86.

62. Hervey S., Higgins J. Thinking Translation: A Course in Translation Method/ French to English. London: Routledge, 1992. 248 p.

63. Jingjing C. Untranslatability and the Method of Compensation. *Theory and Practice in Language Studies*. 2012. Vol. 2. No. 4. P. 826–830.

64. Langendonck W. van. Theory and Typology of Proper Names. Berlin : Walter de Gruyter, 2007. 378 p.

65. Ma H. Compensation in Translating: Its Classification and Application. *Foreign Languages and Their Teaching*. 2003. Vol. 40. P. 37–39.

66. Nasution N. P. Compensation technique of translation loss in The Hobbit subtitle. Medan: University of Muhammadiyah Sumatera Utara, 2019. 76 p.

67. Newmark P. About Translation. Great Britain: Cromwell Press Ltd, 1991. 181 p.

68. Politheor: European Policy Network. URL: <http://politheor.net/> (Accessed: 08.07.2022).

69. Pym A. Multilingual Intertextuality in Translation. *The Intertextual Dimension of Discourse*. Ed. by B. Penas Ibáñez. Zaragoza : Universidad de Zaragoza, 1996. P. 207–218.

70. Ranzato I. Translating Culture Specific References on Television : The Case of Dubbing. London and New York : Routledge, 2015. 260 p.

71. Shuttleworth M., Cowie M. Dictionary of Translation Studies. Manchester : M239HH, UK, 2000. 223 p.

72. Terestyényi E. Translating Culture-specific Items in Tourism Brochures. URL: http://www.skase.sk/Volumes/JT106/pdf_doc/02.pdf (дата звернення: 06.07.2022).

73. The Everyday Man. URL: https://www.feedspot.com/infiniterss.php?src=feed_title&followfeedid=4638708&q=site:https%3A%2F%2Ftheeverydayman.co.uk%2Ffeed%2F (Accessed: 08.07.2022).

74. The Guardian. URL: <http://www.theguardian.com/uk> (Accessed: 08.07.2022).

75. The New York Times. URL: <http://www.nytimes.com/> (Accessed: 08.07.2022).

76. Tribune. URL: <http://www.tribunemagazine.org/> (Accessed: 08.07.2022).

77. Vinay J. B., Darbelnet J. Comparative Stylistics of French and English: A Methodology for Translation. Translated and edited by J.C. Sager, M.-J. Hamel. Amsterdam : John Benjamins Publishing, 1995. 385 p.

78. Wills W. Context, culture, compensation: Three basic concepts in translation studies. URL: https://openaccess.nhh.no/nhh-xmlui/bitstream/handle/11250/2394656/Wills_1999_Context%2C%20culture%2C%20compensation.%20Three%20basic%20concepts%20in%20translation%20studies.pdf?sequence=1&isAllowed=y (Accessed: 08.07.2022).

79. Wodak R. Disorders of discourse. London : Addison Wesley Publishing Company, 1996. 216 p.

80. Xia T. A Study on Translation Compensation, Hubei: Hubei Education Press, 2006. 75 p.

НУБІП УКРАЇНИ

НУБІП УКРАЇНИ

НУБІП УКРАЇНИ

НУБІП УКРАЇНИ

ДОДАТКИ

НУБІП України

Додаток А

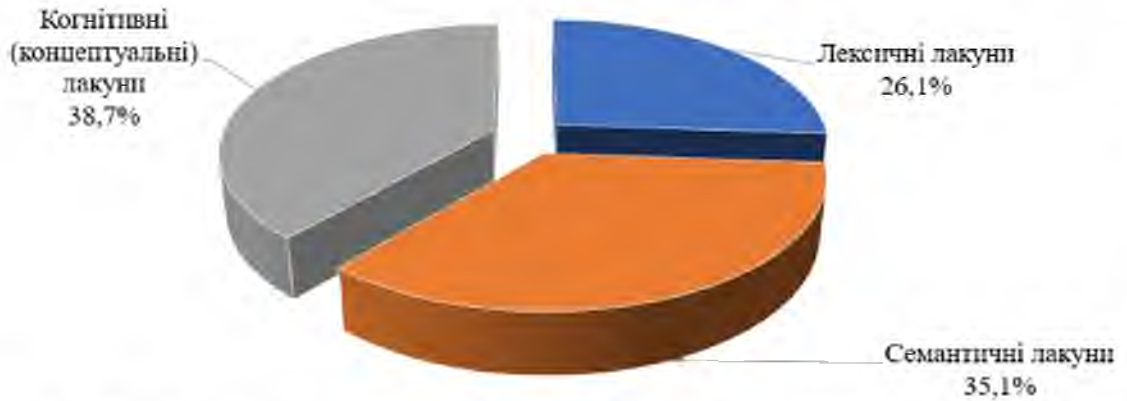

Рисунок А.1. Типологія лакун Інтернет-дискурсу за співвідношенням слова з концептом

Рисунок А.2. Типологія лакун Інтернет-дискурсу за мовним вираженням

НУБІП України

НУБІП України

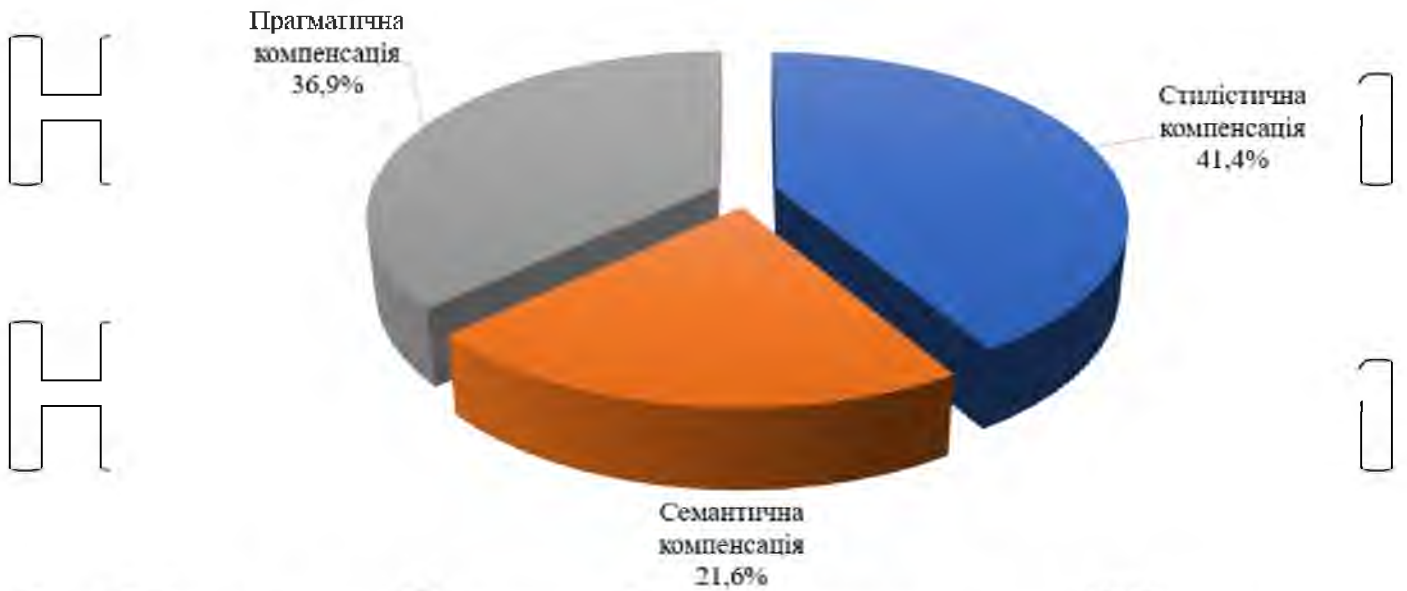

Рисунок А.3 Типологія компенсації як засобу делякунізації текстів Інтернет-дискурсу

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України